CALDERON DE LA BARCA

ALCADELE
DIN
ZALAMEEA

TRAGICOMEDIE ÎN TREI ACTE

În româneşte de
EMANUEL AVILAR

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTA

PERSONAJELE

regele filip al II-lea al Spaniei
don lope de figueroa
don alvaro de ataide, căpitan
un sergent
chispa rebolledo,
soldat pedro crespo, ţăran bătrân Juan, fiul lui pedro crespo isabel, fiica lui pedro crespo ines, vara isabelei don mendo, hidalgo nuño, servitorul său un notar soldaţi, un toboşar, ţărani, alai

Acţiunea se petrece în Zalameea şi în împrejurimi.

ACTUL I

SCENA 1

O câmpie în apropiere de Zalameea. REBOLLEDO,

CHISPA, soldaţi

REBOLLEDO
Hristoşi şi Dumnezei! Ce chin
Să fim purtaţi din loc în loc
Mărşăluind fără soroc.
Nerăcoriţi de fel!

TOŢI
Amin!

REBOLLEDO
Să fim ţigani cu-adevărat
De mergem într-aşa alai?
Târându-ne cu chiu cu vai
După un steag înfăşurat
Şi după tobă…

PRIMUL SOLDAT
Ai şi-nceput?

REBOLLEDO
…Care bătând necontenit
Urechile ne-a asurzit!?
Dar bine că a mai tăcut.

AL DOILEA SOLDAT
Ei, lasă – nu fi supărat.
C-ar fi mai bună socoteală
De-am mai uita de osteneală
Acuma la intrarea-n sat.

REBOLLEDO
La ce intrare, că-s sfârşit!
Şi chiar de-ajung nevătămat.
Doar Domnul ştie de mi-i dat
Să stau; că-i de închipuit:
Fruntaşii satului vor vrea

Pe *alferez*[1] să ni-l zorească
La drum din nou să ne pornească
De vrem provizii să ne dea.
„Nu pot, va zice ofiţerul.
Soldaţii-s morţi de oboseală”.
Dară când obştea comunală
Îşi va deschide portofelul.
Tot el va spune: „Bravi soldaţi.
La drum-nainte să păşim;
Poruncă-i să nu ne oprim!”
Iar noi, ca nişte blestemaţi.
Îl vom urma-n slugărnicie
Şi asta-i – ce să mai vorbesc!
Pentru el cin călugăresc
Şi pentru noi cerşetorie.
Dar jur pe Domnul, de sosim
În seara asta-n Zalameea.
Şi dac-o vrea după aceea
Ca mai departe s-o pornim.
Din loc nu mă vor mai mişca
Nici rugi şi nici porunci căci doară
N-o fi nici asta-ntâia oară
Când disciplina aş călca.

PRIMUL SOLDAT
Şi nici întâia oară când
Aşa ceva să-l fi costat
Viaţa pe un biet soldat.
Şi mai cu seamă azi, având
Pe un prea inimos voinic
Ca Don lope de Figueroa
În fruntea noastră şi când noua
Comandă nu iartă nimic.
Ştiţi, de Don Lope se vorbeşte
Că-i rău şi că-i afurisit.
Şi-un om să-njure mai cumplit
Pe-acest pământ nu se găseşte;

1 *Ofiţer, cu grad da sublocotenent, care purta steagul unităţii (n. r.),*

Dar când e de-mpărţit dreptate
O face fără de cruţare.
De-ar fi să dea o condamnare
Unui amic sau unui frate.

REBOLLEDO
Degeaba-mi spui aceste toate.
Eu fac ce-am zis că sunt în stare!

AL DOILIA SOLDAT
Eh! ce soldat nu se-ngâmfează!?

REBOLLEDO
De ruine n-are ce-mi păsa.
De biata. Chispa mi-i, de ea.
Care-n tot locul mă urmează.

CHISPA
Don Rebolledo, cred că nu-i
Nevoie să-ţi faci griji cu mine!
Căci după cum o ştii prea bine
Bărbat la suflet mă născui.
Mă ruşinez că-s ocrotită.
Sunt doar soldat la datorie
Şi iau necaz şi bucurie
La fel, cu cinstea cuvenită.
Că de-aş fi vrut pe-ndestulate
Şi liniştit să-mi văd de trai.
Stam la primar, trăind ca-n rai
Că-n casa lui găseşti de toate
Şi nu duci lipsa de nimica;
Plocoane fel de fel s-adună.
Cu miile-n fiece lună.
Şi masa nu se mai ridică.
Şi dacă-aicea am venit
Să-ndur viaţă rea sau bună
Cu Rebolledo împreună.
Păi, asta e ce mi-am dorit!

De ce-ai fi oare-ngrijorat?

REBOLLEDO
O! Slavă cerului, tu eşti
Cununa firii femeieşti!

AL DOILEA SOLDAT
Da, asta-i adevăr curat.
Porecla Chispa noi i-am dat
Că nu-i femeie, ci scânteie[2]
Trăiască Chispa!

REBOLLEDO
Să trăiască!
Şi-acum ea ar putea să facă
De osteneală să ne treacă;
La coborât ori la urcare
Tot drumul să-l înveselească.
Şi glasul ei să ne îmbete
De-o fi la joc, ori la cântare.

CHISPA
Răspuns la astfel de-ntrebare
Nu dau decât din castaniete.

REBOLLEDO
Într-ajutor pornesc şi eu;
Prieteni! voi veţi judeca
Isprava fiecăruia.

PRIMUL SOLDAT
Că bine-ai zis! Pe Dumnezeu!

CHISPA
(cântă)
Eu sunt, titiri, titiri, tina

---
2 *In limba spaniolă CHISPA înseamnă scînteie (n.t.)*

Să cânt îmi place jacarandina[3]

REBOLLEDO
Eu sunt, titiri, titiri, taina
Să cânt îmi placa jacarandaina.

CHISPA
Să meargă la război stegarul
Şi Căpitanul să se-mbarce.

REBOLLEDO
Omoare mauri cine-o vrea.
Că mie rău nu mi-au făcut.

CHISPA
Lopata să umble în cuptor
De pâine eu să nu duc lipsă.

REBOLLEDO
Hangiţo, taie-mi o găină.
Berbecul mie-mi cade greu.

PRIMUL SOLDAT
Opreşte! Zău că rău îmi pare.
(Vă curm plăcerea de cântat;
Şi-a fost frumos cu-adevărat.)
Dar, uite-o turlă colo-n zare!
Haidem spre ea fără ocol
Şi-om sta-n popas după aceea.

REBOLLEDO
Să fie oare Zalameea?

CHISPA
Clopotniţa o dă de gol.

---

3 *De la jacara, dans popular spaniol (n.r.).*

Să nu vă întristaţi prea tare
Că din cântat el ne opri;
Vom mai avea prilejuri mii
Ca să-i mai zicem o cântare.
Voioasă sunt în orice loc.
Aceia care pentru un fleac
Se dau la plâns, mie nu-mi plac;
Eu toată ziua cânt şi joc
Şi-ţi auzi cântece-o suta.

REBOLLEDO
Ei, hai să facem haltă-aci.
Până Sergentul va veni
Ca să ne facă cunoscută
Porunca după care noi
O să aflăm dacă în sat
Intrăm cu toţii deodat
Sau câte-un pâlc.

PRIMUL SOLDAT
Dar iată-l, vine;
E singur. Staţi, de văd eu bine.
De căpitan e aşteptat.
Şi-o iau încoace.

SCENA 2
CĂPITANUL, SERGENTUL, ceilalţi

CĂPITANUL
Bravi soldaţi.
Eu vă aduc vestea grozavă
Că, în sfârşit, avem zăbavă
Şi că din loc n-o mai luaţi
Pân-ce Don Lope n-o veni
Cu oamenii ce-au poposit
Şi-s la Lorena. S-a primit
Poruncă să se-adune aci
Ostaşii toţi, şi vom pleca

La Guidelupa numai când
Ne vom fi strâns; şi în curând
El însuşi va sosi; şi-aşa.
Câteva zile tot soldatul
S-o odihni în aşteptare.

REBOLLEDO
Ei, asta da, e-o veste mare!

TOŢI
Trăiască-ne comandantul!

CĂPITANUL
Am terminat şi cu cazarea
Şi comisarul vă va da
Ţidule-atunci când veţi intra.
Pe rând.

CHISPA
(aparte)
Zău, m-a cam prins mirarea
Şi tare-aş vrea să ştiu şi eu.
Ce-a vrut să spună cu cântarea:
„Hangiţo, taie-mi o găină.
Berbecul mie-mi cade greu”.
(Ies.)

SCENA 3
O uliţă.
CĂPITANUL, SERGENTUL

CĂPITANUL
Senior sergent, biletul meu.
Cu care-n sat mă voi caza
Mi i-ai oprit?

SERGENTUL
Seniore, da.

CĂPITANUL
Şi unde zici că voi sta eu?

SERGENTUL
În casa unui om avut.
Ba chiar – a celui mai bogat
Ţăran din sat; şi am aflat
Că e un straşnic încrezut.
Şi-n fudulia lui se ţine
Mai mândru şi mai fanfaron
Ca un infante de Léon.

CĂPITANUL
Unui ţăran, dacă-i bogat.
Îi şade bine îngâmfat.

SERGENTUL
Senior, e cea mai bună casă.
Nu-i alta-n sat mai arătoasă.
Dar, ca să spun adevărat.
Cu alt gând te-am mutat aci.
Nu afli-n toată Zalameea
Fiinţă-ntruchipând femeia
Mai gingaşă ca…

CĂPITANUL
Spune, zi.

SERGENTUL
Ca fata lui.

CĂPITANUL
Zău, ce vorbeşti?
Că de-o fi mândră şi frumoasă.
Când are mâna noduroasă.
Picioare mari cu pulpa groasă.
Nu tot ţărancă o numeşti?

SERGENTUL
Cum poate cineva să zică
Aşa?

CĂPITANUL
Şi-i altfel, prost ce eşti?

SERGENTUL
Poţi oare-aici să-ţi foloseşti
Într-alt chip vremea puţintică.
(Când de amor nici vorbă nu-i)
Decât să prinzi o ţărăncuţă.
Care, sfioasă şi prostuţă.
Să stea s-asculte tot ce-i spui?

CĂPITANUL
În viaţa mea eu n-am avut
De-a face cu femei de ţară;
Ştii, nici măcar aşa-ntr-o doară
Femeia care n-a ţinut
La maniere şi veşmânt
N-am socotit-o ca femeie.

SERGENTUL.
Ba, câte-au vrut să mi se deie.
Vă jur, la fel de dragi îmi sunt.
Hai la cvartir. Pe Dumnezeu
Că mă gândesc să pot vorbi
Cu ea pe loc.

CĂPITANUL
Ai vrea să ştii
De ai dreptate tu sau eu?
Văzând-o pe frumoasa sa.
Acela ce-i îndrăgostit
De ea, va spune fericit:
„E doamna sufletului meu!”

Şi nu: „Uite ţăranca mea!”
Căci dacă-ţi chemi a ta iubită
Pe nume „doamnă”, treaba-i clară
Pentru o femeie de la ţară
Porecla e nepotrivită.
Dar acest zgomot ce-i?

SERGENTUL
Un om
Descăleca de pe-o mârţoagă
În uliţă la cotitură.
Şi după trup, după făptură
Ai semăna cu Don Quijote.
Cel ale cărui mari isprăvi
Le-a povestit Miguel Cervantes.

CĂPITANUL
Ei, ia te uită, ce figură!

SERGENTUL
Hai, să plecăm, senior, e timpul.

CĂPITANUL
Sergent, du-mi lucrurile mele
La gazda pe care-ai găsit-o.
Şi-ntoarce-te de-mi dă de ştire.
(Ies.)

SCENA 4
DON MENDO, NUÑO

DON MENDO
Ce-mi face calul?

NUÑO
O, bălanul
E jigărit; abia se mişcă.

DON MENDO
Dar spune-mi, slugii tu i-ai spus
Să-l scoată şi să-l plimbe-un pic?

NUÑO
Ei, da! Aşa furaj mai zic!

DOS MENDO
Nimic mai bun decât plimbarea
Pentru un astfel de-animal.
NUÑO
Eu cred c-ar fi mai bun ovăzul.

DON MENDO
Să-mi lase dezlegaţi ogarii.
Ai spus?

NUÑO
Pe ei – ce bucurie!
Dar vai de măcelar.

DON MENDO
Ajunge!
S-a făcut ceasul trei; hai – dă-mi
Mănuşile şi scobitoarea.

NUÑO
Dar de se află că-ntre dinţi
Ţii scobitori de formă?

DON MENDO
Dacă
Ar îndrăzni cumva vreunul
Să creadă că eu n-am mâncat
Fazan la prânz, eu aş fi gata
Să spun şi să susţin oriunde
Că-i mincinos.

NUÑO
N-ar fi mai bine
Să-mi dai să mă susţin pe mine?
De ce tot altuia? Ca doară
Eu te slujesc.

DON MENDO
Astea-s prostii!
Mai bine mi-ai răspunde: ştii
Că au intrat după-amiază
Soldaţi în sat?

NUÑO
Seniore, da.

DON MENDO
Vai de săraca ţărănime.
Cu-atâţia oaspeţi ce-o aşteaptă!

NUÑO
De plâns sunt mai curând aceia
Care n-aşteaptă…

DON MENDO
Care-anume?

NUÑO
Hidalgii; şi nu-i de mirare;
Ce crezi, seniore, de ce oare
Nu prea se bagă-n gazdă nimeni
În casă de hidalg?…

DON MENDO
De ce?

NUÑO
Ca să nu moară – vezi – de foame.

DON MENDO
Să-l odihnească. Domnu-n pace.
Pe nobilul şi bunu-mi tata.
Că mi-a lăsat hrisovul mare.
Pictat în aur şi azur.
În care-s înşiraţi strămoşii;
Şi neam de neam el mă scuteşte
De la asemenea corvoadă.

NUÑO
De pe hrisov n-ar fi fost rău
De-ar fi rămas un pic de aur!

DON MENDO
Dar, dacă mă gândesc mai bine
Şi dacă ar fi să grăiesc drept.
Nu prea mă simt datornic tatii
De a mă fi născut hidalgo;
Căci zău că n-aş fi-ngăduit
Ca-n pântecele mamei mele
Să fiu de altul zămislit
Decât de-un nobil cu blazon.

NUÑO
De-acolo, greu ţi-ai fi dat seama!

DON MENDO
Ba, cât se poate de uşor.

NUÑO
Cum asta, senior?

DON MENDO
Se vede
Că nu cunoşti filosofia;
Şi că de fel n-ai priceput
Al lucrurilor început.

NUÑO
E drept, senior, nici alte feluri
Ce vin pe urmă, de când noi
Ne ospătăm tot împreună;
Căci masa ta-i masă divină.
Nu are mijloc şi-i lipseşte
Şi începutul şi sfârşitul.

DON MENDO
Vorbesc de alte începuturi.
Să ştii că cel care se naşte
Este substanţă închegată
Din hrana ce-au mâncat părinţii.

NUÑO
Mâncau părinţii dumitale?
Şi nu le-ai moştenit năravul!

DON MENDO
Iar hrana asta se preface
Pe urmă-n carne şi în sânge.
Şi dacă tatăl meu, de pildă.
Ar fi mâncat vreodată ceapă.
Mirosul eu l-aş fi simţit
Pe loc şi i-aş fi spus: „Opreşte.
Că nu-mi convine să mă nasc
Dintr-un aşa soi de mâncare”.

NUÑO
Acuma cred, într-adevăr.

DON MENDO
Ce crezi?

NUÑO
Că foamea face duhul
Tare-ascuţit.

DON MENDO
Nerod ce eşti.
Crezi că-s flămând?

NUÑO
De am greşit.
Stăpâne, nu te mânia.
Nu eşti flămând, dar poţi să fii.
E abia trei; şi tibişir
Mai straşnic de scos pete nu-i
Decât saliva ta şi-a mea.

DON MENDO
E vreun motiv întemeiat
Să-mi fie foame tocmai mie?
Numai golanilor li-i foame;
Doar nu suntem cu toţi egali!
Nu-l preocupă pe-un hidalgo
Mâncarea.

NUÑO
Vai, păcat că nu-s
Hidalgo!

DON MENDO
Taci, destulă vorbă!
Hai **s-**o sfârşim, căci am ajuns
În uliţă, la Isabel.

NUÑO
De Isabela dacă eşti
Atât de tare-ndrăgostit
Lui tată-su de ce n-o ceri?
În chipul ăsta amândoi.
Şi dumneata şi tatăl ei.
Aţi dobândi ce vă lipseşte:
Matale hrană, el nepoţi
De viţă nobilă.

DON MENDO
Ia taci!
Cum, Nuño, socoti că eu
M-aş învoi ca pentru bani
Să mă-njosesc să iau de socru
Pe-un om de rând?

NUÑO
Zău, mă gândeam
Că a avea un om de rând
Ca socru ar fi lucru mare;
Căci doar de ceilalţi se zice
Că sunt capcane-ntinse-n care
Cad ginerii. Cum n-ai de gând
Să te însori, de ce te-arăţi
Atât de copleşit de-amor?

DON MENDO
Dar ce, e scris să mă însor?
Ce, nu-s la Burgos mănăstiri
S-o ţină, când mi s-o urî?
Ia uită-te, poate-o zăreşti!

NUÑO
Mi tem că dacă mă apropii
Mă vede Pedro Crespo...

DON MENDO
Cine
Ar îndrăzni să se atingă
De sluga mea? Nu-mi aparţii?
Fă ce ţi-a poruncit stăpânul!

NUÑO
„Fă ce ţi-a poruncit stăpânul
Şi stai la masă-apoi cu dânsul”.
Spune zicala noastră veche.

O fac, dar nu văd să mă pună
La masa lui.

DON MENDO
Ce, s-ar putea
Să n-aibă slugile-o zicală!

NUÑO
Avem noroc, căci, uite-apare
Cu vară-sa, Ines, la geam.

DON MENDO
Mai bine-ai spune că văzut-ai
Cum soarele azi înc-o dată
A răsărit după-amiază.
De diamante-ncununat.

SCENA 5
ISABEL şi INES, la o fereastră; ceilalţi
INES
Hai la fereastră, verişoară.
— Şi cerul să te aibă-n pază.
Hai, vino şi-ai să vezi soldaţii
Cum intră-n sat.

ISABEL
Nu mă trimite
Să stau tocmai acum la geam.
Că-n uliţă e omu-acela.
Ines, şi ştii că dacă-l văd
Pe loc îmi trece orice chef.

INES
S-o fi trezit în el dorinţa
De-a-ţi face curte cu de-a sila.

ISABEL
A dat norocul peste mine!

INES
Părerea mea-i că tu faci rău
Că te tot necăjeşti atâta.

ISABEL
Dar bine, ce-ai vrea să fac?

INES
Haz

ISABEL
Adică haz de necaz?

DON MENDO
(apropiindu-se de fereastră)
Puteam până-n această clipă
Să jur, pe cinstea de hidalgo.
(Ce-i jurământ de neclintit)
Că zorile n-au răsărit;
Şi oare-i lucru de mirare.
Când aurora voastră face
Să fie ziuă a doua oară?

ISABEL
Eu v-am mai spus-o, senior Mendo.
De-atâtea ori, că în zadar
Cheltuiţi vorbele de-amor;
Păcat pe uliţi toată ziua
Să staţi făcând pe-ndrăgostitul.
Tot dând târcoale casei mele.

DON MENDO
Dacă femeile frumoase
Ar bănui ce mult câştigă în frumuseţe când ne-arată
Dispreţ, mânie şi ocară.
N-ar mai dori altă podoabă
Pentru obraz toată viaţa.

Pe cinstea mea, oşti minunată;
Hai, ocărăşte-mă mai tare.

ISABEL
Ocările de-s de prisos.
Poate că faptele, Don Mendo.
Vă vor convinge. Hai, Ines.
Vin înăuntru şi trânteşte-i
Oblonul geamului în nas.
(Se retrage.)

INES
Don cavaler rătăcitor.
Căutător de aventură.
În acest soi de bătălii.
Chiar meşter luptător de-aţi fi.
N-o să vă vină prea uşor!
Ajute-vă Amor.
(Se retrage.)

DON MENDO
Ines.
Toate frumoasele-au făcut
De când e lumea ce au vrut. Nuño!

NUÑO
Ah, cum se nasc fără noroc
Toţi cei săraci!

SCENA 6
PEDRO CRESPO; apoi JUAN CRESPO; ceilalţi

PEDRO CRESPO
(aparte)
Dar nu e chip
Să intru sau să ies din casă
Şi-n uliţă să nu-ntâlnesc
Cuconul ăsta amărât

Orbecăind în lung şi-n lat!

NUÑO
(aparte, stăpânului său)
Stăpâne, vine Pedro Crespo.

DON MENDO
Să trecem de cealaltă parte.
Că-i tare-afurisit ţăranul.
(Apare JUAN CRESPO.)

JUAN
(aparte)
E lege ca mereu în poartă
Să dau de arătarea asta
Cu pană-n frunte şi mănuşi?

NUÑO
(aparte, stăpânului său)
Şi fii-su-ntr-aicea vine.

DON MENDO
Stai liniştit şi nu te teme.

PEDRO CRESPO
(aparte)
A! uite-l şi pe Juanico!

JUAN
(aparte)
Văd că şi tata vine-ncoace.

DON MENDO
(aparte, lui NUÑO)
Ascunde-te.
(Tare.)
O, Pedro Crespo.
Rog Domnul să vă aibă-n pază!

PEDRO CRESPO
La fel, vă aibă Domnu-n pază.
(DON MENDO şi NUÑO ies.)

SCENA 7
PEDRO şi JUAN CRESPO

PEDRO CRESPO
(aparte)
Îl văd căsc-ncăpăţânează
Şi-am să-i dau odată una
În aşa fel ca să o simtă.

JUAN
(aparte)
Cred că-ntr-o zi îmi ies din fire.
(Tare.)
De unde vii acuma, tată?

PEDRO CRESPO
Vin de la arie. Am fost
Azi după-prânz să văd recolta;
Şi lanurile-s minunate
Gemând de snopi şi de căpiţe.
Şi toate de departe-ţi par
Ca nişte mândri munţi de aur.
De-un aur din cel mai curat.
Căci, vezi, grăunţele acestea
De ceru-ntreg îs rânduite.
Prielnic, vântul din suflare
Alege boabele de pleavă
Şi trece grânele-ntr-o parte
Şi de cealaltă parte paiul.
Aşa cum unul mai mărunt
Dă loc celui cu greutate.
O, deie Domuul ca în şură
Să le pot strânge mai-nainte

Ca vreo furtună să le strice.
Ori vântul să le risipească.
Dar tu, ce-ai mai făcut?

JUAN
Nu ştiu
Cum să ţi-o spun să nu te mânii!
Azi am jucat puţin pelotă[4]
Două partide, după-masă.
Şi le-am pierdut pe amândouă.

PEDRO CRESPO
Noroc că le-ai putut plăti.

JUAN
Nu le-am plătit, căci nu aveam
Bani pregătiţi; tocmai veneam
Părinte, să te rog să-mi dai…

PEDRO CRESPO
Ascultă – şi-i vorbi pe urmă!
Fereşte-te de două lucruri:
Să nu făgăduieşti când ştii
Că nu vei duce la-mplinire.
Şi nici să joci pe bani mai mulţi
Decât te ţine buzunarul;
Aşa că dacă ţi se-ntâmplă
Să pierzi, să nu pierzi şi obrazul.

JUAN
E un sfat demn, şi demn de tine
Şi ca să vezi că-l preţuiesc.
Ţi-l voi plăti şi eu cu altul:
În viaţa ta să nu dai sfaturi
Acelui ce-a venit să-ţi ceară
Bani.

---

4 Joc popular cu mingea, de origine bască: mingea este lovita cu un fel de lopăţică prinsă de mîna dreaptă a jucătorului(n. r.).

PEDRO CRESPO
Repede-mi plătişi cu vorba!
(Ies.)

SCENA 8
Curtea sau tinda casei lui PEDRO CRESPO.
PEDRO CRESPO, JUAN, SERGENTUL

SERGENTUL
Ascultă – aici stă Pedro Crespo?

PEDRO CRESPO
Cu ce-ar putea să vă servească?

SERGENTUL
Am de adus în casa lui
O ladă care aparţine
Lui Don alvaro de Ataide.
Ce-i Căpitanul trupei care
Sosit-a azi după-amiază
Şi stă-n cvartir la Zalameea.

PEDRO CRESPO
Atâta cât ai spus ajunge.
Pentru a sluji lui Dumnezeu
Şi regelui, prin căpitanii
Ce ni-s trimişi, ţin pregătită
Şi casa şi gospodăria.
Şi până-i fac odaia gata.
Hai, lasă tot ce ai adus
Şi spune-i că-l aştept să vină
Oricând pofteşte şi că-l rog
De toate să se folosească.

SERGENTUL
N-ai grijă, va veni îndată.
(Pleacă.)

SCENA 9
PEDRO CRESPO, JUAN

JUAN
Bogat cum eşti, de ce te laşi
Supus la astfel de corvoadă
De găzduire?

PEDRO CRESPO
Dar cum pot
Eu să mă scutur de povară?

JUAN
Un titlu cumpărând, de nobil

PEDRO CRESPO
Dar spune-mi, pe viaţa ta.
E cineva care nu ştie
Că-s om cinstit şi că mă trag
Din neam de rând? Socot că nu;
Căci ce câştig eu cumpărând
Înnobilarea de la rege.
Dacă odată cu hrisovul
Nu pot şi sângele să-l cumpăr?
Crezi că vor zice unii-atunci
Că preţuiesc mai mult? Prostii.
Ştii ce vor zice: că sunt nobil
Pe preţul de cinci-şase mii.
Treabă de bani şi nu de cinste.
Căci cinstea n-o poţi cumpăra.
Vrei să asculţi acum o pildă.
Ce-i drept, puţin cam grosolană?
Un om ce-a fost pleşuv tot timpul
S-a hotărât pe cap să-şi pună
Perucă. Şi ce crezi, cu asta
În ochii lumii a-ncetat
De-a mai fi chel? Nici pomeneală!

Toţi care-l întâlneau ziceau:
„Ce bine-i stă lui don Cutare
Cu-aşa perucă!” Ce scofală
Că nu i se vedea chelia.
Când toţi ştiau că el o are?

JUAN
Tot i-a prins bine ia ceva:
Întâi că i-a ascuns cusurul.
Şi-apoi că-l mai şi apăra
De arşiţă, de frig şi vânt.

PEDRO CRESPO
Nu vreau o cinste-nselitoare.
Şi casa mea de pân-acum.
Rămâne aşa. Ţărani au fost
Bunicii şi părinţii mei.
Ţărani îmi vor fi şi copiii.
Cheam-o pe sora-ta.

JUAN
Iat-o vine!

SCENA 10
ISABEL, INES, PEDRO CRESPO, JUAN

PEDRO CRESPO
Copila mea, al nostru rege.
Ţine-l-ar cerul mii de ani.
Se află-n drum spre Lisabona
Unde se va încorona
Ca domn şi ca stăpân deplin;
Şi la această sărbătoare
S-adună şi făloase trupe
Ce-au şi pornit, ca la paradă.
Să dea onoruri militare;
Şi vechiul regiment de Flandra
Înspre Castilia coboară.

În fruntea lui e-acel don Lope.
De care toată lumea zice
Că-i zeul Marte spaniol.
Ne vor intra în casă astăzi
Soldaţi, şi ar fi tare bine
Să nu te vadă. Fata mea.
Te du-n odăile de sus.
Acelea-n care altă dată
Am locuit.

ISABEL
Tocmai de asta
Venisem, tată, să te rog
Să te-nroieşti să plec de-aci.
Căci n-are rost ca să rămân
Numai s-ascult mii de prostii.
Cu verişoara, amândouă.
Vom sta retrase, ca-n chilie.
Nici soarele n-are să ştie
De noi.

PEDRO CRESPO
În paza Domnului!
Tu, Juanito, să rămâi.
Pe oaspeţi să-i primeşti cu cinste
Iar eu voi căuta prin sat
Câte ceva pentru ospăţ.
(Pleacă.)

ISABEL
Haidem, Ines!

INES
Hai, verişoara;
Măcar că eu nu prea văd rostul
Ca să păzeşti pe o femeie
Ce singură nu se păzeşte.
(ISABEL şi INES pleacă.)

SCENA 11
CĂPITANUL, SERGENTUL, JUAN

SERGENTUL
Iată, asta-i, senior, casa.

CĂPITANUL
Du-te la corpul de gardă şi ia ce rămas-a
Din lucruri.

SERGENTUL
(aparte, către Căpitan)
Mă duc, dar vreau
Întâi cu ţărăncuţa ochi să dau.
(Iese.)

JUAN
Eu vă urez: bine-aţi venit!
Şi mare-i cinstea ce am dobândit
Când pragul ne-a trecut intrând în casă
Un cavaler din viţă atât de-aleasă.
(Aparte.)
Ce fercheş e! Şi ce bărbat!
Ah, ce-aş purta eu haină de soldat!

CĂPITANUL
Eu vă zic bine v-am găsit.

JUAN
Vă cer iertare, de-i nerânduit;
Căci tatăl meu mult ar fi dat
Să-i fie casa astăzi un palat.
Acum e dus după merinde
Şi masa el îndată v-o va-ntinde.
În timpul, ăsta eu vă pregătesc
O d a ia

CĂPITANUL
Nu ştiu cum să răsplătesc
Atâta omenie.

JUAN
Plecata voastră slugă pe vecie.
(Iese.)

SCENA 12
SERGENTUL, CĂPITANUL

CĂPITANUL
Ei, ce-i sergent, vii bucuros?
Ai dat peste ţărancă?

SERGENŢUL
Pe Hristos.
Că-ntreaga casă-am cercetat
Din cuhnie până-n odaia de culcat
Şi nicăieri eu n-am găsit-o.

CĂPITANUL
De bună seamă că ţăranul a pitit-o.

SERGENTUL
Am întrebat pe-o servitoare.
Şi dânsa mi-a răspuns, şiret, că i se pare
Că stă-n odăile de sus
Ascunsa bine, şi că şi tată-su i-a spus
Să nu coboare ori ce-ar fi, tare bănuitor!

CĂPITANUL
Dar unde-i vreun ţăran ce nu-i prevăzător?
Dacă o lăsa, şi de-o vedeam.
De ea nici nu mă sinchiseam;
Dar pentru că bătrânul o ţine-n chip hoţesc.
Ma bată Dumnezeu, mă face s-o găsesc
Acolo unde e.

SERGENTUL
Dar cum
O să ne facem, senior, până la dânsa drum
Şi să intrăm la ea nebănuiţi?

CĂPITANUL
Până n-ajung la ea, eu nu mă las, să ştiţi.
Cu vicleşug să mergem.

SERGENTUL
Că bine ziceţi; iată:
Chiar dacă n-o fi prea grozav, deocamdată
Ne-ar fi de-ajuns de-o vom vedea;
C-aşa şi mai de preţ ne va părea.

CĂPITANUL
Ascultă, am găsit.

SERGENTUL
Nu zău!? Prea bine.

CĂPITANUL
Prefă-te că... Dar nu, căci uite – vine
(văzându-l venind pe Rebolledo)
Soldatul ăsta, ce-i mai iscusit.
Şi-mi va juca mai bine rolul plănuit.

SCENA 13
REBOLLEDO, CHISPA, ceilalţi

REBOLLEDO
(către CHISPA)
Să vezi ce mi-a trecut prin minte:
Să merg la Căpitan, şi-n câteva cuvinte
Lui să mă jeluiesc.

CHISPA

Iar eu îţi dau un sfat:
Vorbeşte-i limpede şi în chip răspicat.
Şi, în sfârşit, să nu te ţii
De şotii şi de nebunii.

REBOLLEDO
Dă-mi cu-mprumut puţin din mintea ta.

CHISPA
Nici chiar mai mult nu ţi-ar strica.

REBOLLEDO
Până vorbesc cu dânsul, aşteaptă-mă colea
(Apropiindu-se.)
Vin să vă rog…

CĂPITANUL
Acum orice mi-ar cere.
Pe cinstea mea, de-mi stă-n putere.
Pe Rebolledo îl ajut, că-mi place
Curajul, agerimea lui.

SERGENTUL
Şi-i bun războinic, n-ai ce-i face!

CĂPITANUL
Ei, ce-ţi doreşti?

REBOLLEDO
Eu am pierdut
Banii ce-i am, şi banii ce-am avut.
Ori i-oi avea: şi am rămas fără-un chior
Şi în prezent, şi în trecut, şi-n viitor.
Şi-aş vrea ca-n zilele ce mai avem de stat
Să fiu cam într-aşa chip ajutat.
Ca don major să-mi dea…

CĂPITANUL
Spune-mi, ce-ai vrea?

REBOLLEDO
Jocul de popice pe socoteala mea;
Greutăţile m-au năpădit.
Dar ştie toată lumea că sunt un om cinstit.

CĂPITANUL
Ce-mi ceri e cu temei şi va afla
Îndată şi majorul că e dorinţa mea.

CHISPA
(aparte)
De-ar ţine-o Căpitanul într-una tot aşa!
Ah! Doamne, ce n-aş da să iasă
Din asta să mă văd „popicăreasă”!

REBOLLIDO
Mă duc să-i spun.

CĂPITANUL
N-am terminat, aşteaptă!
Nevoie am de tine ca şi prefaci în faptă
Un fulger de idee ce mi-a trecut prin cap.
Cu care sper dintr-un impas să scap.

REBOLLEDO
Păi, gata, ce mai aşteptăm?
„Cine întârzie a şti
Întârzie şi-a făptui”.

CĂPITANUL
Ascultă-mă; căci eu în gând mi-am pus
Să urc în camera de sus.
Şi-acolo eu să văd de locuieşte
Aceea care azi de mine se fereşte.

REBOLLEDO
Ei bine, atunci de ce nu urci?

CĂPITANUL
N-aş vrea
Ca să pătrund fără motiv, fără a avea
Şi scuza pregătită. Am să mă prefac
Că am pornit o ceartă şi ca să-ţi vin de hac
Mi te-aia luat la goana şi, tare-nfuriat.
Scot sabia, şi-atunci tu intri, speriat.
Scăpare căutând în locul unde
Persoana cu pricina de mine se ascunde

REBOLLEDO
Am priceput acum tot planul.

CHISPA
(aparte)
Cu Rebolledo stă de vorbă Căpitanul
Într-aşa chip, că îndoieli nu lasă
Că încă astăzi m-or striga „popicăreasă”.

REBOLLEDO
(ridicând glasul)
Pe legea mea, e doar ştiut
Că dreptul care-l cer acum eu, l-a avut
Un hoţ, un găinar şi-o haimana;
Şi-acuma, când un om cinstit îl vrea.
Nu i se dă?

crispa
(aparte)
Iar a înnebunit!

CĂPITANUL
Ei, cum vorbeşti? Cu mine ţi-ai găsit?

REBOLLEDO

Dar ce! nu pot să mă înfurii.
Când am dreptate?

CĂPITANUL
Nu, aici gurii
Să-i dai frâu liber; şi să ştii
Că-mi datorezi recunoştinţă.
Că-nghit aceste mojicii.

REBOLLEDO
Îmi sunteţi căpitan, şi bine-ar fi
Să tac. Dar zău, mă jur, dacă-aş avea
O armă...

CĂPITANUL
(punând mina pe spadă)
Ce mi s-ar întâmpla?

CHISPA
Opriţi-vă, senior!
(Aparte.)
Îl căsăpeşte.

REBOLLEDO
Noi altfel am vorbi.

CĂPITANUL
Ce mă opreşte.
Ca pe acest pungaş obraznic să-l văd mor?

REBOLLEDO
Eu fug, mai mult din stima care-o port
Acestui grad.

CĂPITANUL
Nădejdea-n fugă-ţi pui.
Dar tot nu scapi.

CHISPA
Nu-l scoţi din ale lui.

SERGENTUL
Calmati-vă, senior!

CHISPA
Ascultă!

SERGENTUL
Stai, opreşte!

CHISPA
„Popicăreasă” nu mă mai numeşte.
(Căpitanul iese fugind după Rebolledo; Sergentul după Căpitan. Apare Juan crespo cu spada-n mână; pe urmă tatăl său.)

SCENA 14
JUAN, PEDRO CRESPO, CHISPA

JUAN
Veniţi toţi în graba mare.

PEDRO CRESPO
Ce s-a-ntâmplat aici?

JUAN
Ce a fost oare?

CHISPA
Cu spada, Căpitanu-nfuriat
S-a repezit năprasnic să taie pe-un soldat.
Care de frici a fugit pe scără
În sus.

PEDRO CRESPO
Să aibă-o soartă chiar atât de-amară?

CHISPA
Daţi fuga după dânsul.

JUAN
(aparte)
Clădit-am pe nisip;
Pe vara şi pe soră-mea s-ascundem n-a fost chip
(Ies.)

SCENA 15
O odaie de sus, în aceeaşi casă.
REBOLLEDO, fugind, se întâlneşte cu ISABEL şi cu INES; apoi CĂPITANUL şi SERGENTUL

REBOLLEDO
Oh! doamnelor, precum în templu
Cel prigonit găsea scăpare.
Aşa eu azi cer adăpost
În acest templu al iubirii.

ISABEL
Dar cine-i cel ce vă sileşte
Ca să fugiţi?

INES
Ce întâmplare
Vă face să intraţi aici?

ISABEL
Şi cine vă alungă?
(Apar CĂPITANUL şi SERGENTUL.)

CĂPITANUL
Eu.
Care vreau să îl ucid
Pe-acest tâlhar. Pe legea mea.
N-aş fi crezut…

ISABEL
Opriţi mânia.
Fie măcar pentru atât, senior.
Că a venit să-mi ceară oblăduire;
Bărbaţii, care-s ca domnia-voastră.
Le apără – se zice – pe femei.
Nu pentru că-s de oarecare viţă.
Ci pentru că-s femei; şi când sunteţi
Aceea ce sunteţi, asta-i de-ajuns.

CĂPITANUL
Nu se putea un adăpost mai bun
Care să-l scape de mânia mea
Decât a voastră mare frumuseţe.
Ce face pentru ea să-ţi dai viaţa.
Dară, vedeţi, socot că n-ar fi bine
Ca, folosind această întâmplare.
Să săvârşiţi asupra mea o crimă
Ce n-aţi îngăduit ca eu s-o fac.

ISABEL
Sunteţi un cavaler curtenitor
Şi noi vă vom rămâne-ndatorite
Pe toată viaţa, însă prea curând
Doriţi răsplata curteniei voastre.
Ca să-l iertaţi pe acest biet soldat
Eu vă implor acum; dar să nu-mi cere
Şi plata datoriei pentru care
Eu vi-s atât de recunoscătoare.

CĂPITANUL
Nu numai frumuseţea voastră
E de-o desăvârşire rară.
Dar tot aşa-i şi-nţelepciunea;
Parcă-n fiinţa voastră, azi
Îngemănare şi-au jurat
Şi frumuseţea şi virtutea.

SCENA 16

PEDRO CRESPO şi *JUAN, cu spadele scoase din teacă;*
CHISPA; ceilalţi

PEDRO CRESPO
Ce-nseamnă asta, cavalere?
Înfricoşat eram la gândul
Că omorâţi aici un om;
Când colo, ce să văd?...

ISABEL
(aparte)
Ajută-mi, Doamne!

PEDRO CRESPO
Cum, spuneţi vorbe dulci unei femei?
Fără îndoială, sunteţi tare nobil
Dacă vă poate trece atât de iute
O supărare.

CĂPITANUL
Cel ce a primit
Prin naştere îndatoriri este ţinut
Să se supună lor; şi, astfel eu.
Având respect pentru această doamnă.
Mi-am înfrânat voit toată mânia.

PEDRO CRESPO
Isabel – ştiţi – este fiica mea.
Şi e ţărancă, senior.
Nu doamnă.

JUAN
(aparte)
Aş putea să jur
Că totul e-o dibace născocire

Ce i-a slujit ca să pătrundă aici.
Mânia-n mine aprig clocoteşte
Când văd cum vor să-şi bată joc de noi;
Dar n-o să-i las.
(Tare.)
Seniore căpitan
De-aţi fi avut bunăvoinţă.
Aţi fi putut băga de seamă
Cum vă primeşte tatăl meu.
Ca azi să nu-l mai fi făcut
Să sufere şi-acest necaz.

PEDRO CRESPO
Cine te pune să te-amesteci.
Flăcăule? Unde-i necazul?
Cum, când l-a supărat soldatul
Nu trebuia să-l urmărească?
Copila mea văzând hatârul
De-a-l fi iertat, a fost mişcată.
Cum tot mişcat mă simt şi eu
Când aflu că un senior
I-arată-acum atâta stimă.

CĂPITANUL
(către JUAN)
E limpede că n-a fost alt motiv.
Şi vezi de-acum să te gândeşti mai bine
Când deschizi gura.

JUAN
Lasă c-am văzut
Eu bine.

PEDRO CRESPO
Ei, dar ce ai vrea să spui
Cu asta?

CĂPITANUL

De n-aţi fi de faţă.
I-aş da pe loc pedeapsa meritată
Acestui tânăr.

PEDRO CRESPO
Mai încetişor.
Seniore căpitan, căci numai eu
Am dreptul să mă port cu fiul meu
Aşa cum vreau, dar dumneavoastră nu.

JUAN
Şi de la tatăl meu primesc mustrarea.
Dar n-aş îngădui să mi-o dea altul.

CĂPITANUL
Şi ce i-ai face?

JUAN
În joc mi-aş pune viaţa.
Onoarea să mi-o apăr cu-ndârjire.

CĂPITANUL
Dar ce onoare are un ţăran?

JUAN
Una la fel cu a domniei-voastre;
Căci e ştiut că de n-ar fi ţăranul.
N-ar mai putea trăi nici Căpitanul.

CĂPITANUL
Pe Domnul, că această mojicie
N-o voi răbda!

PEDRO CRESPO
Să luaţi seama
Că sunt şi eu pe-aicea.
(Scot săbiile.)

REBOLLEDO
Pe Hristos.
Acum să vezi tu, Chispa, neaierare!

CHISPA
(ţipând)
Săriţi, aici, să vie garda!

REBOLLEDO
Don Lope!
(Aparte.)
Ia priviţi, alarmă!
SCENA 17
Don Lope, în uniformă, foarte elegantă, înarmat; soldaţi, un, toboşar, ceilalţi

DON LOPE
Ce se petrece-aici? De-abia sosii
Şi trebuie să văd neapărat
Că primul lucru peste care-am dat
Nu-i altceva decât eterna ceartă?

CĂPITANUL
(aparte)
Ce neprielnic ceas ales-a?
Şi Don lope de Figueroa!

PEDRO CRESPO
(aparte)
Pe legea mea că tinerelul
La toată lumea ţinea piept.

DON LOPE
Vorbiţi! ce-a fost? ce s-a-ntâmplat?
De nu, vă văd toţi dumnezeii!
Bărbaţi, femei şi toată casa
Vă zvârl afară pe fereastră!
Nu e de-ajuns că m-am urcat

Până aici, târând piciorul
Care mă doare, să-l ia dracu'?
Amin! Dar nu aveţi de gând
Să-mi spuneţi clar: „Asta a fost!”?

PEDRO CRESPO
Senior, dar e-o nimica toată.

DON LOPE
Vorbiţi şi spuneţi adevărul.

CĂPITANUL
Păi, să vedeţi, sunt găzduit în casa asta: şi-un soldat...

DON LOPE
Hai, spune!

CĂPITANUL
Un motiv mi-a dat
Ca să scot spada contra lui
Să-l pedepsesc, şi el în fugă
Intră aici. Intrai şi eu.
Şi-am dat peste aceste două
Ţărănci: şi nu ştiu, tatăl lor.
Fratele lor, cine-o fi fost.
Se pare că s-au supărat
Că am pătruns aci.

DON LOPE
Deci, eu
Se vede c-am ajuns la timp
Ca astăzi să vă-mpac pe toţi.
Ei, spuneţi, care-a fost soldatul
Ce l-a silit pe Căpitan
Ca împotriva lui să scoată
Din teacă spada?

REBOLLEDO
(aparte)
Să plătesc
Eu pentru toţi?

ISABEL
(arătându-l pe Rebolledo)
Acesta e
Cel care a intrat fugind aici.

DON LOPE
Trataţi-l cu-ndoită biciuire.

REBOLLEDO
De ce tratat vorbeaţi, senior?

DON LOPE
Tratat cu biciuire.

REBOLLEDO
Nu sunt omul
Obişnuit să fiu aşa tratat.

CHISPA
(aparte)
De data asta mi ţi-l schilodeşte.

CĂPITANUL
(aparte, către Rebolledo)
Ah, Rebolledo! pentru Dumnezeu.
Tu să nu spui nimic, căci încerc eu
Să te salvez.

REBOLLEDO
(aparte, către Căpitan)
Dar cum să fac
Să nu le spun? Că dacă tac.
Au să mă lege fedeleş

Ca pe-un soldat răufăcător!
(Tare.)
Poruncă mi-a dat Căpitanul
Să mă prefac că-ncep o sfadă
Care avea să-i dea prilej
Şi intre-aici.

PEDRO CRESPO
Acum vedeţi
Câtă dreptate am avut?

DON LOPE
Ba nicidecum, căci n-aveţi dreptul
Să daţi prilej de tulburare
Care-ar putea să piardă satul.
Ei, toboşar! Hai, bate toba
Ca toţi soldaţii să se strângă
Să stea la corpul lor de gardă;
Şi azi să nu mai iasă unul.
Că-l pedepsesc pe loc cu moartea.
Şi, cum nu faceţi casă bună.
Unul fiind cu năbădăi.
Iar celălalt cu un necaz.
Am să vă-mpac pe amândoi:
Ia-ţi altă gazdă, Căpitane!
În casa asta rămân eu
Şi într-însa am să locuiesc
Până-oi pleca la Guadelupa
La rege.

CĂPITANUL
Sfaturile voastre
Sunt categorice porunci
Pentru mine.
(Căpitanul, soldaţii şi Chispa ies.)

PEDRO CRESPO
Voi intraţi în casă.

(ISABEL, INES şi JUAN ies.)

SCENA 18
PEDRO CRESPO, DON LOPE

PEDRO CRESPO
Vă mulţumesc de mii de ori
Că m-aţi salvat dintr-o întâmplare
Care ar fi putut, senior.
Chiar să mă piardă.

DON LOPE
Spune, cum
Putea-ntâmplarea să te piardă?

PEDRO CRESPO
Anume: omorând pe-acela
Ce în vreun fel m-ar fi jignit.

DON LOPE
Dar, Dumnezeule, ştiai
Că-i căpitan?

PEDRO CRESPO
O, Doamne, da.
Dar chiar de-ar fi fost general
Şi s-atingea de cinstea mea
Îl ucideam.

DON LOPE
Dar de s-atinge
Oricine numai de un fir
Din uniforma, de soldat.
V-o jur pe Dumnezeu din cer
Că-l spânzur.

PEDRO CRESPO
Cine îmi clinteşte

Chiar şi-o fărâmă din onoare.
Pe Dumnezeu v-o jur şi eu.
Că-l legăn în spânzurătoare.

DON LOPE
Dar dumneata ştii că fiind
Ceea ce eşti, ai datoria
Să-nduri corvezi fără crâcnire?

PEDRO CRESPO
Da, ştiu, dar numai cu averea.
Iar nu cu cinstea; regelui
Închin avutul şi viaţa.
Că-i sunt dator: însă onoarea
E-un bun al sufletului meu.
Ce-i stăpânit de Dumnezeu.

DON LOPE
Pe toţi Hristoşii! S-ar părea
C-aici dreptate ai avea.

PEDRO CRESPO
Pe toţi Hristoşii, întotdeauna
Dreptate am ştiut să-mi fac.

DON LOPE
Vin obosit, şi-acest picior.
Pe care dracul mi l-a dat.
Ar trebui să se-odihnească.

PEDRO CRESPO
Păi cine zice oare ba?
Mi-a lăsat dracu-aici un pat
Şi eu vi-l dau domniei-voastre.

DON LOPE
Şi dracu' vi l-a dat făcut?

PEDRO CRESPO
Da.

DON LOPE
Atunci mă duc ca să-l desfac
Căci, zău, la naiba, s obosit.

PEDRO CRESPO
Deci, la odihnă – zău, la naiba!

DON LOPE
(aparte)
Tare-i căpăţânos ţăranul.
Dar la-njurat se ia cu mine.

PEDRO CRESPO
(aparte)
Don Lope ăsta-i cam sucit:
Nu facem casă amândoi.

ACTUL AL ÎI – LEA

SCENA 1
O uliţă. DON MENDO, NUÑO

DON MENDO
Şi cine ţi-a spus toate astea?

NUÑO
Ginesa mi le-a povestit.
O slujnică de-a ei.

DON MENDO
Ei bine.

Din ăştia-mi este Căpitanul!
EI, după cearta lor din casă.
(Falsă sau adevărată).
S-a apucat să-i facă curte Isabelei!

NUÑO
Şi-n ce chip!
Că fum la casa lui se vede
Cam tot atâta de puţin
Ca la a noastră. Toată ziua
Îi dă târcoale pe la poartă
Şi nu e ceas să nu-i trimită
Bilete de amor: cu ele
Tot intră-iese un soldat
Ce-i omul lui.

DON MENDO
Sfârşeşte-odată;
E mult venin, şi chiar prea mult
Ca sufletu-mi să-l poată bea
Deodată.

NUÑO
Mai ales că n-ai
Nici în stomac destulă forţă
Să te ţii tare.

DON MENDO
Ei, hai, Nuño.
Să mai vorbim şi serios.

NUÑO
Doar Domnul ştie de-a fost glumă!

DON MENDO
Şi ea, cum îi răspunde oare?

NUÑO

Întocmai ca şi dumitale;
Căci Isabela e o zână
Frumoasă fără de pereche.
Şi pân-la cerul ei n-ajung
Miresmele pământului.

DON MENDO
O! pentru astfel de veşti bune
Să-ţi deie Dumnezeu răsplată!
(Odată cu exclamaţia aceasta îi dă lui NUÑO o palmă peste obraz.)

NUÑO
Iar eu aş vrea ca dumitale
Să-ţi dea durere de măsele.
Că mie mi-ai rupt vreo doi dinţi;
Şi foarte bine ai făcut
De te-ai gândit să mi-i mai mişti:
Că-n gură tot îmi stau degeaba.
(Zărindu-l pe Căpitan.)
Na, Căpitanul!

DON MENDO
Pe toţi dracii.
L-aş omorî de n-ar fi-n joc
Onoarea scumpei Isabel.

NUÑO
(aparte)
Ai grijă-ntâi de capul tău.

DON MENDO
Mă voi ascunde ca s-ascult.
Hai, treci şi tu în partea asta

SCENA 2
CĂPITANUL, SERGENTUL, REBOLLEDO; DON MENDO şi NUÑO, ascunşi

CĂPITANUL
Tot acest foc, văpaia asta.
Nu cred că-i numai dragoste;
Mai este şi-ncăpăţânare.
Mânie, furie, turbare.

REBOLLEDO
Oh! senior, mai bine n-o vedeai
Pe ţărăncuţa asta frumuşică
Care, cum văd, te face să-ţi pierzi capul!

CĂPITANUL
Acuma zi, ce ţi-a spus servitoarea?

REBOLLEDO
Nu-i mai ştii felul de-a răspunde?

MENDO.
(aparte lui NUÑO)
Se vede c-aşa-i dat să fie:
S-ajungă noaptea să se-ntindă
Cu negre umbre, mai-nainte
De-a fi decis prudenţa mea
Care mi-i calea de urmat.
Hai şi-narmează-mă.

NUÑO
Dar, ce?
Mai ai, senior, şi alte arme
Decât acelea ce-s săpate-n
Blazonul de deasupra porţii?

DON MENDO
Pentru asemenea isprăvi
S-o mai găsi-n armurărie
Ceva de trebuinţă.

NUÑO
Haidem.
Să nu ne simtă Căpitanul.
(Ies.)

SCENA 3
CĂPITANUL, SERGENTUL, REBOLLEDO

CĂPITANUL
Să aibă-o fată de la ţară
Atâta nobilă trufie
Să mi se-mpotrivească mie;
Să nu-mi răspundă nici măcar
C-o vorbă dulce!

SERGENTUL
Ei, senior.
La astea nu le plac bărbaţii
Ca tine; un flăcău din sat
De le-ar pofti sau îmbia
Mai multă trecere-ar avea.
De altfel n-are niciun rost
Să-ţi pară rău; că doară mâine
Tot ai să pleci, şi-atunci cum vrei
Ca numai într-o zi, femeia
Din tine-alesul ei să-şi facă?

CĂPITANUL
Dar uiţi că într-o zi răsare
Şi-apune soarele; o zi-i
De-ajuns să zguduie-un regat;
Tot într-o zi se poate face
Din stâncă un măreţ, palat;
Şi într-o zi se poate pierde
Şi câştiga o bătălie;
Şi marea în aceeaşi zi
Se umflă şi se potoleşte;
Şi într-o zi, răstimp destul –

Vezi cum se naşte-un om şi moare
Şi-atunci de ce n-ar putea oare
Amoru-mi într-o zi să vadă
Luciri şi umbre, ca un astru.
Căderi şi glorii, ca imperiul.
Un om şi-o fiară, ca pădurea.
Furtună şi senin, ca marea.
Triumf şi-nfrângeri, ca războiul.
Trăiri şi moarte, ca fiinţa
Cu însuşiri şi cu simţire.
Şi de n-a trebuit mai mult
De-o zi ca soarta să mă facă
Atâta de nenorocit.
De ce, de ce nu s-ar putea
Atunci tot numai într-o zi
Să fiu şi fericit? E oare
Vreo forţă care hotărăşte
Să se ivească, mai târziu
Plăcerea ca amărăciunea?

SERGENTUL
Văzut-ai fata doar o dată
Şi te-ai aprins atât de straşnic?

CĂPITANUL
Să-mi dea îndemn pentru iubire
N-ar fi de-ajuns s-o văd o dată?
Un foc se poate-aprinde iute
De ia o singură scânteie;
Într-o clipită un vulcan
Poate zvârli nori de pucioasă;
Un fulger, pe neaşteptate.
Distruge tot ce întâlneşte;
Şi tunul învechit deodată
Poate vărsa pe gură groaza;
Nu poate atunci pe loc amorul.
Ce scapără în patru feluri –
Vulcan, incendiu, tun şi fulger –

Să freamăte şi să se-ntindă
Ca seceta şi ca pârjolul?

SERGENTUL
Dar nu ziceai că o ţărancă
Nicicând nu poate fi frumoasă?

CĂPITANUL
Credinţa asta m-a ucis;
Căci cel ce a fost prevenit
Că o primejdie-l pândeşte
S-o-ntâmpine stă pregătit;
Însă acela ce porneşte
Prea sigur şi prea încrezut.
Acela riscă la tot pasul
Să dea de piedici neştiute.
Ţărancă m-aşteptam să fie.
Şi-am nimerit peste o zână;
Şi-atuncea, cum să nu mă-ncerce
Pericolul greşelii mele?
În viaţă-mi n-am văzut un chip
De-o frumuseţe mai divină.
Desăvârşit. Ah, Rebolledo!
Nu ştiu ce-aş da ca s-o mai văd.

REBOLLEDO
Este-n companie-un soldat
Ce-i mare meşter la cântat.
Iar Chispa, fetişcana mea
De la popice, i cea dintâi
Între femei la cânt şi joc.
Să-i facem zic, senior, un pic
De muzică pe la fereastră.
Şi-n chipul ăsta ai s-o vezi
Şi poate-i şi vorbeşti.

CĂPITANUL
Dar cum?

Că-i şi Don Lope şi n-aş vrea
Să-l scol din somn.

REBOLLEDO
Dar ce? Don Lope
Mai doarme cu piciorul lui?
Şi vina de-o căta, senior.
Va fi – de se trezeştea noastră
Şi nu a ta, căci îţi schimbi haina
Şi într-a grup.

CĂPITANUL
Măcar că sunt
Mari greutăţi în planul nostru.
Voi face-aşa, să-mi alin chinul.
Strângeţi-vă cu toţi la noapte.
Dar nu cumva să se audă
Că v-am pus eu. Ah! Isabel.
Cât zbucium îmi pricinuieşti!
(CĂPITANUL şi SERGENTUL ies.)

SCENA 4
CHISPA, REBOLLEDO

CHISPA
(dintre culise)
Na, uite-aşa!

REBOLLEDO
Chispa, ce este?

CHISPA
(intrând)
Pe-un păcătos fără obraz
L-am însemnat c-o crestătură.

REBOLLEDO
Şi sfada din ce s-a pornit?

CHISPA
Voia pe sfoară să mă tragă.
Cu miza ce se cuvenea
La joc pe-un ceas şi jumătate;
Dar nu i-a mers căci ţineam seama
La orice bilă aruncată.
De-au fost sau nu perechi, şi-atuncea
La furie l-am zgâriat.
(Scoate şi arată pumnalul.)
Şi-acuma, până-ce bărbierul
Mi l-o cârpi şi mi l-o coase.
Haidem la corpul de gardă
Să facem socotelile.

REBOLLEDO
Te-am nimerit la supărare
Tocmai când vin cu gând de chef!

CHISPA
Păi, ce are una cu alta?
Doar castanietele-s aici:
Hai, unde-i tragem o chitare?

REBOLLEDO
Avem deseară de făcut
Cuiva cu toţii-o serenadă;
Ei, haide, nu mai sta pe gânduri.
Şi du-te la corpul de gardă.

CHISPA
O să mă pomeniţi în veci.
Şi lumea va afla că sunt
Popicăreasa Scânteiuţa.
(Ies.)

SCENA 5
Odaia de jos din casa lui Crespo, cu vedere şi ieşire

spre grădină. Într-o parte o fereastră. DON LOPE, CRESPO

PEDRO CRESPO
(dintre culise)
Fiindcă aici e mai răcoare.
E locul bun să-ntindem masa
Pentru senior don Lope. Aici
Ne va prii mai bine cina.
Căldura zilelor de august
Cine-o îndură-i răsplătit
Cu nopţi dintr-astea.

DON LOPE
E un loc
Cum nu se poate mai plăcut.

PEDRO CRESPO
Acesta-i colţul de grădină
Care-i e drag şi fiicei mele.
Şedeţi: şi veţi simţi cum vântul
Adie dulce prin frunzişul
Acestor bolte şi prin arbori.
Şi cum cu mii de dezmierdări
Se-ngână susurul fântânii.
Ghitară de argint şi perle.
În care sunetul de coarde-l
Dau pietricelele de aur.
Iertaţi că avem la-ndemână
Doar muzică de instrumente.
Fără, ison de cântăreţi
Şi fără voci să vă încânte;
Alţi muzicanţi n-avem decât
Ciripitoare păsărele.
Care nevrând să cânte noaptea
Nu le-o pot cere cu de-a sila.
Luaţi deci loc şi daţi uitării
Durerea cea sâcâitoare.

DON LOPE
Greu lucru; e cu neputinţă
Să cred că poate să-mi mai treacă.
Mi-i martor bunul Dumnezeu!

PEDRO CRESPO
Amin, şi Domnul să ne-ajute!

DON LOPE
M-aş mulţumi dacă mi-ar da
Răbdare cerul ca să-ndur.
Şezi, Crespo.

PEDRO CRESPO
Stau mai bine-aşa.

DON LOPE
Ei, dar ia loc.

PEDRO CRESPO
Dacă-mi daţi voie
Vă spun, senior, că mă supun;
Dar puteaţi trece cu vederea.
(Se aşază.)

DON LOPE
Nu ştii ce am ajuns să cred?
Că ieri mânia dumitale
De bună seamă că te-a scos
Din minţi.

PEDRO CRESPO
Pe mine niciodată
N-o să se-ntâmple şi mă scoată
Ceva din minţi.

DON LOPE

Ei bine-atunci.
De ce dar ieri, când nu ţi-am spus
Să te aşezi, te-ai aşezat.
Şi încă-n jilţul cel mai bun?

PEDRO CRESPO
Tocmai de-aceea: că n-aţi spus-o;
Iar azi când mă poftiţi, nu vreau
Să şed; purtarea bună
O ai faţă de cel ce-o are.

DON LOPE
Dar ieri erai numai blesteme.
Sudalme şi înjurături;
Şi azi te văd mai potolit.
Mai blând şi mult mai stăpânit.

PEDRO CRESPO
Eu, senior, întotdeauna
Răspund cu tonul şi cuvântul
Cu care îmi vorbeşte altul;
Ieri dumneavoastră îmi vorbeaţi.
Ştiţi bine cum, şi mă sileaţi
Să potrivesc pe-acelaşi ton
Şi întrebarea şi răspunsul;
Ţin să vă spun că m-am deprins
Să chibzuiesc bine măsura.
Şi să înjur cu cine-njură.
Dar şi să stau în rugăciune
Cu cel ce ştie să se roage.
La toţi le ţin tovărăşie;
Şi-ntr-aşa chip, că toată noaptea
Eu n-am putut dormi la gândul
Că pătimiţi greu cu piciorul.
Şi-n zori chiar m-am trezit că am
Dureri în ambele picioare;
Şi neştiind care vă doare.
Dacă e stângul ori e dreptul.

Le-am dat dureri la amândouă.
Şi-acum, spuneţi-mi, vă implor.
Care-i piciorul, ca să-l ştiu.
Şi numai unul să mă doară.

DON LOPE
Şi n-am dreptate să mă plâng?
Când de treizeci de ani, în Flandra
Îmi fac serviciul de ostaş.
Purtând necontenit războaie.
Iarna pe viscol şi pe ger.
Vara pe-a soarelui dogoare.
Şi n-am avut nicicând răgaz
Să ştiu şi eu cum e să fii
Fără dureri, măcar un ceas?

PEDRO CRESPO
O, da-v-ar Domnul, senior.
Putere să le înduraţi!

DON LOPE
Şi de mi-ar da, la ce folos?

PEDRO CRESPO
Atunci să nu vă dea.

DON LOPE
La naiba.
Nici n-am ce să mai fac cu ea;
Mai bine două mii de draci.
S-o ia pe dânsa şi pe mine.

CRESPO
Amin, şi dacă ei n-o fac.
Înseamnă că nu-s buni de treabă.

DON LOPE
Iisuşi, de mii de ori Hristoşi!

PEDRO CRESPO
Să ne-ajute-amândorura.

DON LOPE
Pe toţi Hristoşii, simt că mor!

PEDRO CRESPO
Pe toţi Hristoşii, rău îmi pare!

SCENA 6
JUAN, care pune masa;
DON LOPE, PEDRO CRESPO

JUAN
Poftiţi la masă! – aici am pus-o.

DON LOPE
Dar cum de slujitorii mei
Nu sunt aici?

PEDRO CRESPO
Chiar eu, senior.
Le-am spus – cu-ngăduinţa voastră
Că nu e locul să slujească în casa mea, că nu-i nevoie;
Că, slavă Domnului, la mine
Socot că n-o să vă lipsească
Nimic.

DON LOPE
Şi-acum, de vreme ce
N-o să-mi mai vină slujitorii.
Vă rog să-mi faceţi, dar, plăcerea
Şi s-o chemaţi pe fiica voastră.
Să vină-aci şi să ia masa
Cu mine.

PEDRO CRESPO

Spune-i tu, Juan.
Surorii tale să coboare.
(Juan iese.)

DON LOPE
Cred că la proasta-mi sănătate
Nu-s bănuit de gânduri rele.

PEDRO CRESPO
Dar chiar de-aveaţi o sănătate
Aşa cum v-o doresc, senior.
Tot n-aş avea vreo bănuială;
Mă supăraţi de gândiţi astfel.
N-am nicio grijă despre asta.
Când i-am spus fetei să nu intre
Aici, am stat şi m-am gândit
Cum s-o feresc să nu audă
Înjurături şi mojicii;
Căci dacă toţi soldaţii-ar fi
Curtenitori ca dumneavoastră.
Ar fi rămasfără rugare –
Ea, cea dintâi, să vă servească.

DON LOPE
(aparte)
O! ce viclean este ţăranul.
Şi ce prevăzător se-arată!

SCENA 7
JUAN, INES, ISABEL.
DON LOPE, PEDRO CRESPO

ISABEL
(către PEDRO CRESPO)
Ai poruncit ceva, o, tată?

PEDRO CRESPO
Senior Don lope s-a gândit

Să-mi facă cinstea să te cheme.

ISABEL
A voastră prea supusă slugă.

DON LOPE
Aş ţine eu să vă slujesc.
(Aparte.)
Ce frumuseţe şi candoare!
(Tare)
Vă rog deci să cinaţi cu mine.

ISABEL
Poate-amândouă v-am servi
Mai bine masa.

DON LOPE
Luaţi loc.

PEDRO CRESPO
Staţi jos, faceţi ce porunceşte
Senior don Lope.

ISABEL
Nu degeaba
Supunerea e o virtute.
(Fetele se aşază.
Dintre culise se aud sunete de ghitară.)

DON LOPE
Dar asta ce-i?

PEDRO CRESPO
Pe uliţă
Soldaţii umblă zdrăngănind
Ghitarele şi cântă.

DON LOPE

Ar fi
Destul de greu de dus războiul
Dacă nu le-am lăsa măcar
Această libertate. Crezul
Vieţii de soldat e-ngust;
Lărgindu-l, le mai dai putere.

JUAN
Şi totuşi, ce plăcută viaţă!

DON LOPE
Te simţi cumva atras de ea?

JUAN
Da, senior, dacă-aş avea
Şi-al excelenţei voastre sprijin.

SCENA 8
Soldaţi, REBOLLEDO, ceilalţi

UN SOLDAT
(dintre culise)
Mai bine-i de cântat aici.

REBOLLEDO
(dintre culise)
Zi-i Isabelei o cântare.
Iar ca să ştim c-ascultă trează.
Zvârle-i o piatră în fereastră.
(Se aude un zgomot de piatră zvârlită într-o fereastră.)

PEDRO CRESPO
(aparte)
Se face muzică, anume
La o fereastră. Să-mi ţin firea.

O VOCE

(cântând dintre culise)
Florile de rozmarin.
Isabelă jună.
Azi sunt flori albastre.
Mâine miere bună.

DON LOPE
(aparte)
Muzică, fie; dar pietre
S-arunce e-o neruşinare…
Şi încă-n casa unde stau
Să vină şi să facă pozne!…
Dar, pentru ea şi Pedro Crespo
Va trebui să mă prefac.
(Tare.)
Obraznicii!

PEDRO CRESPO
Îs băieţandri.
(Aparte.)
Ei, de n-ar fi aici Don Lope
I-aş învăţa eu minte…

JUAN
(aparte)
Eu.
Dacă suliţa cea veche.
Care-n odaia lui Don lope
Stă atârnată, aş putea
S-o scot…
(Dă să plece.)

PEDRO CRESPO
Ei, încotro, băiete?

JUAN
Eu mă duceam s-aduc mâncarea.

PEDRO CRESPO
Sunt slugi destule s-o aducă.

SOLDAŢII
(cântând dintre culise)
Alungă somnul, Isabel!

ISABEL
(aparte)
Ah! Cerule, ce vină am
Ca să păţesc eu toate astea?

DON LOPE
Dar e de netăgăduit.
Căci asta a-ntrecut măsura.
(Răstoarnă masa.)

PEDRO CRESPO
Zău! şi încă prea de tot!
(Trânteşte scaunul.)

DON LOPE
(aparte)
Să-mi înfrânez nestăpânirea.
(Tare.)
Nu crezi că nu se prea cuvine
Să-ndur atâtea cu piciorul?

PEDRO CRESPO
E tocmai ce spuneam şi eu.

DON LOPE
De altceva credeam că-i vorba
Când scaunul l-ai răsturnat...

PEDRO CRESPO
Ştiţi, masa când aii răsturnat-o.
Ca să răstorn şi eu, n-aveam

Alt lucru mai la îndemână.
(Aparte.)
Să ne prefacem, cere cinstea.

DON LOPE
(aparte)
Dar cine dracu-o fi în stradă?
(Tare.)
Vă mulţumesc. Nu mai cinez.
Să ne retragem.

PEDRO CRESPO
Cum vi-i voia.

DON LOPE
Seniora, rămâneţi cu bine.

ISABEL
Vă aibă ceru-n pază.

DON LOPE
(aparte)
Poarta
Nu-i chiar lângă odaia mea?
Şi nu-s într-însa nişte arme?

PEDRO CRESPO
(aparte)
Dar oare curtea poartă n-are?
Şi n-am şi-o săbiuţă veche?

DON LOPE
Zic: Noapte bună.

PEDRO CRESPO
Noapte bună.
(Aparte.)
Am să-mi încui pe dinafară

Copiii.

DOM LOPE
(aparte)
Ia, să m-apuc
Să dau puţină tihnă casei.

ISABEL
(aparte)
O, cerule, dar ce stângaci
Şi-ascund ei amândoi necazul.

INES
(aparte)
Ce prost, unul pe celălalt, îşi dau silinţă să se-nşele.

PEDRO CRESPO
Ehei, băiatule!...

JUAN
Senior.

PEDRO CRESPO
Pe-aici e patul dumitale.
(Ies.)

SCENA 9
În uliţă.
CĂPITANUL, SERGENTUL; CHISPA şi *REBOLLEDO cu ghitare; soldaţi*

REBOLLEDO
Aicea noi mai bine-om sta.
E locul cel mai potrivit:
Cântaţi precum s-a rânduit!

CHISPA
Începem cântecul iar?

REBOLLEDO
Da.

CHISPA
Mă simt în largul meu aşa.

CĂPITANUL
Ia, uite că ţăranca asta
Nici n-a deschis măcar fereastra!

SERGENTUL
Las-cănăuntru-aude ea!

CHISPA
Mai stai.

SERGENTUL
O fac pe a mea piele.

REBOLEDO
Măcar atât până văd cine
Se-ndreaptă-ncoa…

CHISPA
Nu vezi că vine
Un cavaler în arme grele?

SCENA 10
DON MENDO cu scut; NUÑO, ceilalţi

DON MENDO
(aparte, către Nuno)
Vezi bine ce se-ntâmplă?

NUÑO
Greu
Mi-e să văd; în schimb prea bine

Le-aud.

DON MENDO
Dar cine, ceruri, cine
Poate-ndura atâtea?

NUÑO
Eu.

DON MENDO
Deschide-va oare puţin
Fereastra ei?

NUÑO
Deschide-va.

DON MENDO
Zi ba, nerodule.

NUÑO
Zic ba.

DON MENDO
Ah, ceruri, ce teribil chin!
De-aici eu mi i-oi alunga
Pe toţi cu lovituri de spadă;
Dar ţin ca să nu mi se vadă
Necazul, până n-oi afla
De dânsa, dacă a avut
Cumva vreo vină.

NUÑO
Hai, aici
Să stăm pitiţi.

DON MENDO
Că bine zici;
Ca să nu fiu recunoscut.

REBOLLEDO
Ei, uite omul că s-a aşezat;
Dar parcă nici nu-i om, ci o stafie.
Un suflet care umblă-n pribegie.
De prea multe păcate încărcat;
(Către CHISPA.)
Vezi? Poartă-un scut şi parc-ar vrea
Să vorbească.

CHISPA
Aşa se pare.

REBOLLEDO
Atuncea trage-i o cântare
Să curgă sânge.

CHISPA
O vei avea.

SCENA 11
DON LOPE şi PEDRO CRESPO, ivindu-se în acelaşi timp, din două părţi opuse, şi purtând scut şi spadă; ceilalţi

CHISPA
(cântă)
Şi era unul Sampayo.
Floare de Andaluzia.
Voinic, viteaz cum altul nu-i.
Fudul pe frumuseţea lui;
Din toate dânsul pe Chillona
Puse la cale-a o-ntâlni într-o zi de…

REBOLLEDO
Nu ne certăm
Pe dată; că în cântec rima

Ţine să fie într-o luni.

CHISPA
O întâlni, zic, pe Chillona
Pe când ea tocmai chefuia
Şi bea, cu Garlo-alăturea.
La cârciumă în faptul serii.
Şi Garlo, care-ntotdeauna
Când bănuiala îl prindea.
Ca trăsnetul se repezea.
Ca trăsnetul vestind furtuna.
Îşi trase spada lui şi, zău.
Făcu prăpăd în jurul său.

CREPO
Ia, uite, cam în felul ăsta.

DON LOPE
Aşa dădea, fără-ndoială.
(DON LOPE şi PEDRO CRESPO se reped cu spada asupra soldaţilor, precum şi a lui DON MENDO şi Nuno, alungându-i pe toţi. DON LOPE se întoarce în scenă.)

DON LOPE
I-am fugărit; dar asta ce-i?
Unu-a rămas; e colo, uite-l!
(Se întoarce şi PEDRO CRESPO.)

CRESPO
(aparte)
Uite-un soldat şi nu mă-nşel.
De bună seamă-i dintre ei.

DON LOPE
(aparte)
Nu-mi scapă dumnealui din mână
Nevătămat.

CRESPO
(aparte)
Asta de-o vrea
Şi iasă viu din spada, mea.
Pe uliţă n-o să-mi rămână!

DON LOPE
Fugi ca şi ceilalţi.

PEDRO CRESPO
Mata
La fugă te pricepi mai bine.
(încep să se bată.)

DON LOPE
(aparte)
Ei, zău, ştii că se bate bine!

PEDRO CRESPO
(aparte)
Da, zău că ştie a se lupta!

SCENA 12
JUAN, cu o spadă; *Don Lope, PEDRO CRESPO*

JUAN
(aparte)
Îl prind eu, cerul dacă o vrea.
(Către PEDRO CRESPO.)
Senior, ai ajutorul meu.

DON LOPE
Eşti Pedro Crespo?

PEDRO CRESPO
Da, sunt eu.
Don Lope-o fi?

DON LOPE
Don Lope, da.
Cum, nu spuneai că n-ai de gând
Să ieşi? Mă mir: aşa purtare?

PEDRO CRESPO
Răspund, să-mi fie cu iertare.
Că fac ce v-am văzut făcând.

DON LOPE
Jignirea mi se-aduse mie.
Nu dumitale.

PEDRO CRESPO
Adevărat;
Atunci ieşit-am să mă bat.
Ca să vă ţin tovărăşie.

SCENA 13
Soldaţi, CĂPITANUL, ceilalţi

SOLDAŢII
(dintre culise)
Pe-aceşti ţărani – ne-am înţeles –
Îi omorâm.

CĂPITANUL
(dintre culise)
Seama luaţi...
(Intră soldaţii şi Căpitanul.)

DON LOPE
Încotro mergeţi voi? Ia staţi!
Aceste violenţe ce-s?

CĂPITANUL
Pe când şedeau, aşa, în stradă.

Şi se distrau şi ei, cântând.
Prea mare zgomot nefăcând.
Soldaţii s-au luat la sfadă.
Şi am fost nevoit să sar
Eu între ei să-i potolesc.

DON LOPE
O, Don alvaro, preţuiesc
Ardoarea dumitale, dar
Aici văd lumea revoltată.
Şi satul eu să-l cruţ aş vrea
De vreo păţanie mai rea;
Şi-acum, că zorile s-arată.
Poruncă strictă dau: chiar azi.
— Spre a stăvili vreun alt rău, poate
Din Zalameea îţi vei scoate
Compania ce o comanzi.
Socot povestea terminată.
Iar de se va mai repeta
Mă jur, de mai aud ceva.
Vă-mpac cu spada altă dată.

CĂPITANUL
Companiei i-ordon să iasă
Din sat, cum vine dimineaţa.
(Aparte.)
Cred că mă vei costa viaţa.
Tu, ţărăncuţă preafrumoasă.

PEDRO CRESPO
(aparte)
Don Lope e un om ciudat.
Dar o să ne-nţelegem bine.

DON LOPE
Haideţi acum, veniţi cu mine.
Pe-aicea singur nu-i de stat.
(Ies.).

SCENA 14
DON MENDO, NUÑO rănit

DON MENDO
Nuño, rana ţi-e mare?

NUÑO
Chiar mică de s-ar fi brodit
Tot o primeam cu supărare.
Căci nu prea-i ce mi-aş fi dorit.

DON MENDO
Necaz mai mare şi-ntristare
N-am pomenit în viaţa mea.

NUÑO
Eu nici atât.

DON MENDO
Abia-mi mai pot
Opri mânia. Cum, să dea
De-a drepturi căpăţâna ta?

NUÑO
Las că mă doare peste tot.
(Se aud bătăi de tobă.)

DON MENDO
Ce e?

NUÑO
Compania din loc
O ia chiar astăzi.

DON MENDO
Ce noroc.
Să scap de Căpitan la vreme.

Să nu mai am de ce mă teme.

NUÑO
Să plece le-a venit soroc.

SCENA 15
CĂPITANUL și SERGENTUL, de o parte; DON MENDO și NUÑO, de altă parte

CĂPITANUL
Sergent, de-aicea vei pleca
Încă-nainte de-asfinţit.
Cu toată trupa pregătit;
Dar să nu uiţi: când vei vedea
Compania că s-a pornit.
Şi că planeta lucitoare-n
Oceanul spaniol dispare.
Să vii-n pădure; eu te-aştept.
Căci viaţa vreau s-o simt în piept
Şi să trăiesc când moare – un soare.

SERGENTUL
(aparte, către Căpitan)
Uite strigoiul de pripas.
Din sat.

DON MENDO
Să-ncerc s-o iau la pas.
Necazul a nu mi-l trăda.
Slab, Nuno, nu te arăta!

NUÑO
Ce, parcă pot să arăt gras?
(DON MENDO şi NUÑO ies.)

SCENA 16
CĂPITANUL, SERGENTUL

CĂPITANUL
Plecăm, dar eu voi reveni.
Că-n sat ne-aşteaptă o servitoare
Care-o să facă tot ce-o şti.
Ca-ntâmplător să pot vorbi
Cu-această zână ucigătoare.
Prin daruri, fata s-a-nvoit
Să sprijine ce-am plănuit.

SERGENTUL
Senior, dacă te-ntorci în sat.
Ia seama că, neapărat.
Să te întorci bine însoţit;
Căci n-ar fi rău să te păzeşti
De-aceşti ţărani.

CĂPITANUL
O ştiu prea bine;
De-aceea-ţi cer ca să numeşti
Câţiva soldaţi.

SERGENTUL
Ei, las-pe mine;
Îţi voi trimite câţi voieşti.
Dar ce te faci dacă cumva
Don Lope s-ar înapoia
Şi te-ar cunoaşte…

CĂPITANUL
E o teamă
Ce gândul nu-mi poate schimba.
Şi-amorul meu n-o bagă-n seamă.
Don Lope pleacă azi la drum
Fiind grăbit să-şi strângă trupa
De peste tot la Guadelupa;
Chiar de la el aflai ce-ţi spun.
Căci fost-am să-mi iau rămas bun:
Acolo are de întâlnit
Pe rege, care-a şi pornit.

SERGENTUL
Senior, va fi pe voia ta.

CĂPITANUL
Vezi, că în joc e viaţa mea!

SCENA 17
REBOLLEDO, CHISPA.
CĂPITANUL, SERGENTUL

REBOLLEDO
Senior, eu merit răsplătit.

CĂPITANUL
Ce, Rebolledo, nu ţi-e bine?

REBOLLEDO
Pe viaţa mea, mi se cuvine
Pentru ceea ce-am să-ţi zic.

CĂPITANUL
Ce?

REBOLLEDO
C-am scăpat de-un inamic.
Care de noi nu se mai ţine.

CĂPITANUL
Hai, spune iute, care.

REBOLLEDO
Acela
Ce-i frate bun cu Isabela.
Să-l ia cu dânsul, înrolat.
Azi l-a cerut don Lope de la.
Tătâne-su, care l-a dat.
În uliţă l-am întâlnit.

Umflat în pene şi gătit;
Senior, nu-ţi spun cum arăta:
Ţăran, vezi Doamne, nu era.
Dar nici soldat desăvârşit.
Acuma, doar bătrânul poate
Să ne mai pună beţe-n roate.

CĂPITANUL
Ne-aşteaptă o reuşită mare.
De-o să m-ajute fata-n care
Nădejdile mi le-am pus toate.
Las’ că, la noapte, şti-voi cum
Să îi vorbesc.

REBOLLEDO
Te cred că-i şti.

CĂPITANUL
Mă întorc pe furiş din drum;
Dar mai întâi m-oi alipi
La grosul trupei care-acum
Gata-i de ducă. Voi veţi fi
Cei doi care m-or însoţi.
(Iese.)

REBOLLEDO
Suntem puţini, pe legea mea;
Şi-alţi doi sau patru de-am avea.
Chiar şase, tot n-ar prisosi.

CHISPA
Dar eu, dacă te-ntorci încoace
Şi rămân singură, ce-oi face?
Tot hazul şi-ndrăzneala-mi pier.
Căci cel trimis la bărbier
Nu cred c-o să mă lase-n pace.

REBOLLEDO

Nu ştiu ce să mă fac cu tine;
Ia spune: ca să vii cu mine
Ai tu curaj?

CHISPA
Eu? cum să nu?
Crezi că-mbrăcat cum eşti tu.
Tărie n-aş avea?

REBOLLEDO
Ei bine.
Strai de soldat nu-ţi va lipsi;
Ca haină ţi s-ar potrivi
Cea de la scutier rămasă.

CHISPA
Fii bun, şi-n locul lui mă lasă
Să vin.

REBOLLEDO
Hai, uite că porni
Şi steagul.

CHISPA
Astăzi văd eu bine
De ce prin lume-am tot cântat:
„Aşa-i amorul de soldat:
Mai mult decât un ceas nu ţine”.
(Ies.)

SCENA 18
DON LOPE, PEDRO CRESPO, JUAN

DON LOPE
Eu pentru multe-toate-ţi sunt
Nespus de recunoscător;
Dar mai ales pentru aceea
Că pe feciorul dumitale

Mi l-ai dat astăzi ca soldat.
Din suflet eu îţi mulţumesc.

PEDRO CRESPO
Vi-l dau ca vrednic slujitor.

DON LOPE
Iar eu îl iau ca pe-un prieten;
Căci m-au mişcat nespus de mult
Curajul său, vioiciunea
Şi dragostea lui pentru arme.

JUAN
Ca sluga voastră prea plecată
Mă voi purta şi veţi vedea.
Din felul cum vă voi sluji.
Că-n totul eu mă voi sili
Să vă ascult.

PEDRO CRESPO
Ce vă rog eu.
E ca să-i mai iertaţi, senior.
La început neîndemânarea;
Că de! la şcoala câmpului.
Unde doar plugul şi cu grapa.
Lopata, secera şi furca
Sunt singurele noastre cărţi.
Băiatul n-a putut să-nveţe.
Ca în bogatele palate.
Orăşenească-nvăţătură
A multelor purtări alese.

DON LOPE
Şi-acum, că soarele îşi pierde
Puterea sa, vremea-i de ducă.

JUAN
Iar eu, senior, alerg să văd

Ce-i cu caleaşca.
(Iese.)

SCENA 19
ISABEL, INES, DON LOPE.
PEDRO CRESPO

ISABEL
Cum îi şade
Plecării fără bun rămas
De la aceea care-atâta
Ţinuse aici să vă servească?

DON LOPE
(către Isabel)
Eu nu plecam fără ca mâna
Să v-o sărut şi să vă rog
Ca să-mi iertaţi o îndrăzneală
Ce se cuvine-a fi iertată:
Căci doar pe domn nu-l face darul.
Ci cinstea ce i-o dă slujirea.
Primiţi acest medalion.
Care, eu toate că-i bătut
Întreg în scumpe diamante.
În mâna voastră-i prea sărac:
Şi vă rog mult ca să-l purtaţi
La gât în amintirea mea.

ISABEL
Îmi pare rău că vă gândiţi
Ca, printr-un gest mărinimos.
Să faceţi plata găzduirii.
Când pentru cinstea ce-am avut-o
Noi am rămas datornici.

DON LOPE
Asta
Nu e-o răsplata nicidecum.

Ci-un dar pentru prietenie.

ISABEL
Dacă-i un semn prietenesc.
Iar nu răsplată, vi-l primesc.
Vă dau în schimb pe al meu frate
Ce pleacă atât de fericit
Că e şi el printre aceia
Ce vă slujesc.

DON LOPE
Încă o dată
Vă spun să n-aveţi nicio grijă.
Seniora, căci îl iau cu mine.

SCENA 20
JUAN, ceilalţi

JUAN
Caleaşca-i gata de plecare.

DON LOPE
Vă las cu Dumnezeu.

PEDRO CRESPO
Aşijderi.
Doresc ca Domnul să v-ajute.

DON LOPE
Ah, Pedro Crespo – amicul meu

PEDRO CRESPO
Ah, senior neînvins, don Lope!

DON LOPE
Cine-ar fi zis în ziua-aceea.
Când te-am văzut întâiaşi dată.

Că o s-ajungem să rămânem
Pe veci atât de buni prieteni?

PEDRO CRESPO
Poate-aş fi zis-o eu, senior.
Dacă-aş fi bănuit pe-atunci
Că eraţi un...

DON LOPE
(pornind să iasă)
Spune-odată!
PEDRO CRESPO
Un om sucit, dar cumsecade.
(DON LOPE iese.)

SCENA 21
PEDRO CRESPO, JUAN, ISABEL, INES

PEDRO CRESPO
Până Don Lope o să sfârşească
Cu pregătirile, băiete.
Cu vara şi sora-ţi de faţă.
Ascultă bine ce-am să-ţi spun:
Din mila Domnului, Juan.
Te tragi din viţă mai curată
Ca soarele, însă ţăran.
Ţi le spun astea amândouă:
Pe una, ca să nu-ţi înfrângi
Curajul şi avântul tău
Până-ntr-atât, ca să te-oprească
De-a năzui, pe calea dreaptă
Să te înalţi; iar pe cealaltă.
Ca nu cumva prin îngâmfare
Să te cobori. Din astea, tu.
Folos să tragi deopotrivă.
Cu cumpătare. Căci de-i fi
Smerit şi drept în judecată.
Vei hotărî cum e mai bine;

Şi astfel vei putea uita
Uşor acele lucruri, care
Se-ntâmplă uneori pe dos
Celor ce sunt prea încrezuţi.
Câţi nu sunt cei care, în lume.
Fac ca vreun beteşug al lor
Să treacă şters, fiind smeriţi.
O! şi la câţi fără cusururi
Li s-au găsit, pe loc, destule.
Doar pentru că-s nesuferiţi.
Fii mai ales cuviincios;
Fii darnic şi-ngăduitor.
Căci pălăria şi paraua
Sunt cele care-ţi fac prieteni;
Şi nici tot aurul din Indii
Sau din adâncul mărilor
Nu preţuieşte într-atât
Ca stima şi prietenia.
Să nu vorbeşti rău de femei
Căci până şi cea mai umilă.
Îţi spun, că-i demnă de cinstire:
Căci doar din de noi ne naştem.
Să nu te-ncaieri pentru fleacuri;
Când întâlnesc, la noi prin sate.
Mulţi ce te-nvaţă a te bate.
Îmi zic de mii de ori aşa:
„Nu asta e învăţătura
De dat: căci nu-i nicio ispravă
Să ştii să-nveţi pe-un om să lupte
Frumos şi cu îndemânare
Şi cu avânt, de nu-i araţi
Şi rostul luptei; şi-o spun tare:
De s-ar găsi un singur dascăl
Care-ar putea să ne înveţe
Nu cum, ci pentru ce te baţi.
Toţi i-am încredinţa copiii.
Cu-aceste sfaturi şi cu banii
Care ţi-i dau eu, pentru drum

Şi pentru ca să-ţi faci acolo.
De cum ajungi, un rând de straie
Cu-oblăduirea lui don Lope
Şi binecuvântarea mea.
Nădăjduiesc în Dumnezeu
Să văd că ai ajuns departe.
Rămâi cu bine, fiul meu.
Simt că mă-nduioşez vorbindu-ţi.

JUAN
Azi, sfaturile tale, tată.
În inimă-mi pătrund, şi-ntr-însa
Ele-or sta vii cât voi trăi;
Dă-mi mâna să-ţi sărut; tu, soră.
Îmbrăţişează-mă, căci iată
Stăpânul meu, don Lope, pleacă
Şi trebuie să-l prind din urmă.

ISABEL
O, braţele cum ar mai vrea
Să te oprească, de-ar putea!

JUAN
Rămâi cu bine vara mea.

INES
Cuvinte n-aştepta. Cu glasul
Eu n-o să-ţi spun nimic, căci ochii
Vorbesc în locul vocii mele.
Drum bun!

PEDRO CRESPO
Ei, haide, pleacă iute;
De câte ori mă uit la tine.
Mă doare tot mai mult că pleci.
Juan, fii vrednic, cum ţi-am spus.

JUAN

Pe toţi vă aibă ceru-n pază.

PEDRO CRESPO
Cu tine, pronia cerească.

SCENA 22
PEDRO CRESPO, ISABEL, INES

ISABEL
Ce crudă-mi pare hotărârea!

PEDRO CRESPO
(aparte)
Acuma, fiindcă nu-l mai văd.
Pot să vorbesc mai liniştit.
(Tare.)
Şi ce făcea de sta cu mine?
N-ar fi rămas el toată viaţa
Un leneş şi un pierde-vară?
Mai bine-n slujba regelui.

ISABEL
Îmi pare numai rău că pleacă-n
Puterea nopţii.

PEDRO CRESPO
Călărind
În noapte şi pe timp de vară.
E mai degrabă o plăcere
Decât un chin; şi trebuia
Şi pe Don Lope să-l ajungă
Cât mai degrabă.
(Aparte.)
Zău, mi-e milă
De băieţandru; dar la toţi
Le-arăt că ştiu să fiu şi tare.

ISABEL

Hai, tată, intră-acuma-n casă.

INES
Fiindcă nu mai sunt soldaţi.
Hai să mai stăm puţin la poarta
În adierea răcoroasă
Ce suflă lin; căci şi vecinii.
De bună seamă, c-au să iasă.

PEDRO CRESPO
(aparte)
Bine-a grăit; căci nu-mi prea vine
Nici mie să mai intru-n casă;
De-aici mai lesne îmi închipui
Cum, pe un drum albit de lună.
Juan păşeşte voiniceşte.
(Tare.)
Ines, ia adă-mi tu la poartă
Un scaun.

INES
Uite-o laviţă.

ISABEL
Se-aude că azi s-au făcut
În sat alegeri comunale.

PEDRO CRESPO
Se poate, căci ştiu că în august
Se fac aici.
(Se aşază cu toţii.)

SCENA 23
CĂPITANUL, SERGENTUL, REBOLLEDO, CHISPA şi soldaţi înfăşuraţi în mantii; PEDRO CRESPO, ISABEL, INES

CĂPITANUL

(aparte către ai săi)
Păşiţi încet
Şi fără zgomot Rebolledo.
Tu du-te acum şi dă-i de ştire
Servantei sale că-s aici.

REBOLLEDO
Mă duc, dar iată, ce-mi văd ochii:
La poarta ei e lume.

SERGENTUL
Eu.
Zău, parcă-n razele de lună.
Ce cad pieziş pe-al lor obraz.
Zărit-am chiar pe Isabel.

CĂPITANUL
E ea: căci inima îmi spune
Mai multe decât luna însăşi.
Ce bine-am nimerit prilejul!
Şi-acum, vedeţi, o dată-ajunşi
Să facem cu-ndrăzneală totul –
Şi-om şti că n-am venit degeaba.

SERGENTUL
Primeşti din partea mea un sfat?

CĂPITANUL
Nu.

SERGENTUL
Ei, atunci, nu ţi-l mai dau.
Fa, dară, cum te taie capul.

CĂPITANUL
M-avânt spre ei şi, la iuţeală.
Pe Isabel eu le-o răpesc;
Voi ceilalţi, în timpul ăsta.

Opriţi cu spada pe oricine
Ar vrea să vină după mine
În urmărire.

SERGENTUL
Am venit
Cu tine şi îţi ascultăm
Poruncile.

CĂPITANUL
Să nu uitaţi
Că locul nostru de-ntâlnire
E în pădurea cea de colo.
Aceea de pe mâna dreaptă
Cum laşi în urmă drumul mare.

REBOLLEDO
Chispa!

CHISPA
Ce este?

REBOLLEDO
Na, ţine! Păzeşte mantiile bine.

CHISPA
Mă tot gândesc că la bătaie.
Sau când e vorba de înot.
Nu-i tocmai rău să păzeşti straie.

CĂPITANUL.
Lăsaţi să mă reped eu primul.

PEDRO CRESPO
Ne-am răcorit în astă-seară
Destul. Hai să intrăm în casă!

CĂPITANUL

(aparte, către ai săi)
Băieţi, acuma e momentul.
(Soldaţii se reped asupra celor trei; îl ţin pe PEDRO CRESPO şi pe INES, şi o răpesc pe ISABEL.)

ISABEL
Ah, trădătorule făţarnic!
Seniore, ce înseamnă asta?

CĂPITANUL
E-o furie, e un delir
De-amor.
(O ridică în braţe şi pleacă.)

ISABEL
(din culise)
Făţarnice! O, tată!

PEDRO CRESPO
Ah, laşilor!

ISABEL
(din culisa)
Mă scapă, tată!

INES
(aparte)
Cuminte-ar fi să nu mai stau.
(Pleacă.)

PEDRO CRESPO
M-aţi şi văzut că-s fără spadă.
Ah, voi, necredincioşilor!
Netrebnici şi vicleni ce sunteţi!
Ah! Ticăloşilor!

REBOLLEDO
Intraţi

În casă de vreţi să scăpaţi
De ultima pedeapsă: moartea.
(Răpitorii pleacă.)

PEDRO CRESPO
Ce-mi pasă de rămân în viaţă
Când cinstea mea-i înmormântată?
Ah! de-aş avea măcar o spadă!
Căci ne-narmat să-i urmăresc
Ar fi zadarnic. Iar de umblu
Abia acum să-mi caut una.
Îi pierd pe ticăloşi din ochi.
Ce să mă fac? Cumplită soartă;
Că nu ştiu, orişicum aş da.
Tot o primejdie mă paşte.

SCENA 24
INES, cu o spadă; PEDRO CRESPO

INES
Priviţi aici, v-am adus spada.

PEDRO CRESPO
Ai venit tocmai la vreme.
Cu spada-n mână după dânşii
Mă iau, să ştie ce-i onoarea!
(Iese.)

SCENA 25
O câmpie.
PEDRO CRESPO, luptându-se cu SERGENTUL;
REBOLLEDO şi soldaţii; pe urmă ISABEL

PEDRO CRESPO
Aci, sloboziţi din mână prada.
Nelegiuiţilor, tâlharilor!
V-o scot din gheare chiar să ştiu
Că-mi dau viaţa!

SERGENTUL
Încercarea-i
Zadarnică; suntem mai mulţi.

PEDRO CRESPO
Durerile-mi sunt şi mai multe;
Şi toate mă-ntăresc în luptă...
Dar, vai, pământul parcă-mi fuge
De sub picioare.
(Cade.)

REBOLLEDO
Omorâţi-l.

SERGENTUL
Vedeţi că prea ar fi cumplit
Să-i iei şi viaţa şi onoarea.
Eu zic mai bine să-l lăsam
Legat în mijlocul pădurii.
Ca să mi poată da de ştire.

ISABEL
(dintre culise)
Părinte, tată!

PEDRO CRESPO
Fiica mea!

REBOLLEDO
Hai, să-l legăm precum ai spus.

PEDRO CRESPO
Ah! doar suspinele mai pot
La tine, fiica mea, s-ajungă.
(Legat, îl iau cu dânşii.)

SCENA 26
ISABEL şi PEDRO CRESPO, dintre culise; apoi JUAN

ISABEL
(din culise)
O! Vai de mine!

JUAN
(apărând pe scenă)
Ce glas trist!

PEDRO CRESPO
O! Vai de mine!

JUAN
Vai, ce geamăt!
Parcă ar fi un om pe moarte.
Cu mine-n spate-a căzut calul
De cum intrat-am în pădure
Şi, speriat, zvâcni la fugă.
Şi eu, la goană, după dânsul;
Când deodat-auzu-mi prinde
Un glas sfâşietor de o parte
Şi-un geamăt surd de ceealaltă.
Le-ascult, dar nu le pot cunoaşte.
Că încă sunt nedesluşite;
Sunt două suflete-n primejdie.
Şi îngrozite ele-mi cheamă
Curajul meu. Deopotrivă
Îmi par să fie în nevoie:
Dar e-un bărbat şi o femeie;
Să sar deci iute-ntr-ajutor!
De fac aşa-l ascult pe tata.
În două sfaturi ce mi-a dat:
„De a lupta pentru ce-i drept
Şi a cinsti femeia”. Iată
Că-i vremea să cinstesc femeia
Şi să mă bat pentru dreptate.

ACTUL III

SCENA 1

În mijlocul unei păduri.

ISABEL
(plângând)
De n-ar mai trebui s-apară
Lumina prea frumoasă a zilei, în veci aş sta în întuneric
Să nu mă ruşinez de mine.
O, tu, ce între-atâtea stele
Eşti primăvară trecătoare.
Nu-ngădui ca aurora
Să-ţi calce câmpul tău albastru.
Şi, ca un zâmbet printre lacrimi
Să-ţi şteargă paşnicile raze.
Şi dacă-i dat să se-mplinească
Nu cu surâs, cu plâns să vie!
Întârzie, măreţe astru.
Mai mult în spuma rece-a mării
Şi-ngăduie măcar o dată
Ca noaptea sumbră să-şi lungească
Şovăitoarea ei domnie
Şi lasă-apoi ca să se spună
Că până şi divinul soare.
Înduplecat de a mea rugă.
Opritu – s-a de bunăvoie
Frângând din milă legea firii.
Şi-apoi, la ce-ai mai răsări?
Să vezi în întâmplarea mea
Ticăloşia fără margini.
Cea mai cumplită silnicie.
Pe care cerul a lăsat-o
Ca o ruşine pentru oameni?
O! dar, vai mie, mă cutremur

În faţa neînduplecării;
Căci iată că de când te rog
Să te opreşti din cursul tău.
Cu ochii mei văd mândru-ţi chip
Cum se ridică tot mai sus
Deasupra culmilor; vai mie!
Cât sunt acum de urgisită
De-atâtea griji şi supărări.
De frică şi nevolnicie;
Văd că-mpotriva cinstei mele
Toate au prins să uneltească.
Ce să mă fac? Unde să fug?
Că paşii mei rătăcitori
De mi-i îndrept acum spre casă.
Ar însemna o nouă pată
Pentru bătrânul meu părinte
Ce-atâta bucurie avea
De-a se uita, precum la lună.
La cinstea mea neprihănită
Ce azi – prin faptă de netrebnic –
E-atât de ruşinos mânjită.
Iar dacă nu o fac din teamă
Şi din respect faţă de dânsul
Ca să mă-ntorc îndat-acasă.
Le dau prilej gurilor rele
Să spună că am fost părtaşă
La propria mea pângărire.
Nechibzuita-aş fi şi oarbă
Să cred că nevinovăţia
Te poate apăra cândva
De răutatea omenească.
Rău am făcut, vai, tare rău
Că am fugit să scap din mâna
Fratelui meu! Nu era oare
Mai bine ca-n mânia lui
Să mă fi omorât aflând
Ce soartă mi-a fost hărăzită?
Să-l chem aş vrea să se întoarcă.

Şi-n furia-i răzbunătoare
S-aducă moarte; – aud ecoul
Cum vag îngână nişte glasuri
Ce parcă spun…

SCENA 2
PEDRO CRESPO, ISABEL

PEDRO CRESPO
(din culise)
Omoară-mă
Şi-i fi un darnic ucigaş;
Unui nenorocit nu face
Din milă viaţa să i-o laşi.

ISABEL
Ce voce-i asta, care-abia
Se-aude-ncel, nedesluşit.
De nu-mi dau seama de-o cunosc?

PEDRO CRESPO
(din culise)
Hai, omorâţi-mă degrabă.
Fie-vă milă!

ISABEL
Ceruri, ceruri!
Un altul care cheamă moartea;
Mai este un nenorocit
A cărui viaţă e-o osândă.
(Dă la o parte câteva crengi şi dă peste Pedro Crespo, legat.)
Dar ce mi-i dat să-mi vadă ochii?

PEDRO CRESPO
De a avea cât de cât milă
Acel ce calcă în pădure.

Eu tare-l rog să se îndure
Să mă dea morţii. Cerule!
Ce-i asta? Ce-mi văd ochii mei?

ISABEL
Cu mâinile la spate, bietul.
Stă strâns legat de un copac.

PEDRO CRESPO
Înduioşând până şi cerul
Cu un glas ce cheamă-ntr-ajutor…

ISABEL
E tata.

PEDRO CRESPO
Asta-i fiica mea.

ISABEL
Ah! Părinte, tată!

PEDRO CRESPO
Copilă.
Apropie-te şi desfă-mi
Strânsoarea legăturilor.

ISABEL
Nu mă-ncumet; căci îndată
Ce legăturile acestea
Se vor desface-n mina mea.
Eu n-oi mai îndrăzni, părinte.
Să-ţi povestesc nenorocirea
Şi să-mi mărturisesc durerea.
O dată ce ai să te vezi
Iar dezlegat la mâini şi slobod.
Dar cu onoarea ta pierdută.
Înfuriat, mă vei ucide;
Şi eu aş vrea să mai trăiesc.

Să-ţi spun prin câte am trecut.

PEDRO CRESPO
Stai, Isabela, te opreşte.
Nu mai vorbi; căci sunt necazuri
Care ţi-i dat să le cunoşti
Fără nevoia de-a fi spuse.

ISABEL
Sunt multe lucruri să le afli
Şi, de-ncep şirul, vei voi
Să-mi şi dai, mâniat, pedeapsa
Până a nu le auzi.
Aseară eu gustam în tihnă
Liniştea mângâietoare.
Care-o da părul tău cel alb
Drept chezăşie tinereţii.
Când acei trădători mascaţi
(Care prin simplă îndrăzneală
Pot face lesne atâtea fapte
Ce nu îngăduie onoarea)
S-au repezit şi m-au răpit:
Precum un lup îi smulge oii
Nevinovata mieluşică.
Şi acel Căpitan, acela
Ce blestemat, nevolnic oaspe
Din prima zi umpluse casa
Cu cele mai neaşteptate
Trădări şi fel de fel de sfade.
De intrigi şi de şiretlicuri.
M-a înşfăcat dintâi în braţe.
Şi ca să-i înlesnească fuga
Îl ajutau alţi ticăloşi.
Care sunt tot sub steagul lui.
Şi-această deasă-ntunecată
Pădure-n margine de sat
Le-a fost slujit de adăpost.
Nu-s codrii oare de când lumea

Bun adăpost al tâlhăriei?
De două ori eu mi-am pierdut
Aici simţirile, şi glasul
Ce mă striga ţi-l auzeam
Tot mai încet pentru că vântul
Îţi lua vorbele cu dânsul.
Şi ele tot slăbeau întruna
Cu cât veneau mai de departe.
Şi ce erau la început
Cuvinte-de-nţeles – acum
Nu mai era decât un vuiet;
Şi-n locul vorbelor purtate
De vânt, rămase doar ecoul
Unei chemări nedesluşite.
Aşa precum s-aude-un fluier
Care răsună şi se stinge
Şi-ţi lasă mult timp în ureche
Pierduta urmă a unui sunet.
Nemernicul când a văzut
Că nimenea nu-l urmăreşte
Şi că nu-i nimeni să mă scape.
Căci însăşi luna ce-mprumută
Lumina de la mândrul soare.
Din ură sau din răzbunare.
Până şi ea – amar de mine!
Şi-ascunse-n norii tulburi faţa.
Mai încercă el încă-o dată
Şi, vai! de încă mii de ori
S-arate-n vorbe-nşelătoare
Al său amor. Dar oare cine
Ar fi putut avea obrazul
Să schimbe dintr-o clipă-n alta
Batjocura în mângâiere?
Afurisit să fie omul.
Omul acela care umblă
Cu sila să câştige-un suflet.
Doar orb să fii ca să nu vezi
Că în amor nicio izbândă

Nu se socoate dobândită.
Dacă ea nu-i împărtăşită
De mândra care-o îndrăgeşti!
Căci a-ţi iubi femeia dragă
Batjocorind-o fără suflet.
E ca şi cum ai strânge-n braţe
Un trup frumos, chiar fără viaţă.
Ce rugăminţi! şi câte vorbe
Ba umilite, ba trufaşe
Nu i-am spus eu! Dar în zadar.
Căci... (aici glasul mi se-neacă)
Trufaşul (amuţeşte plânsul).
Cutezătorul (pieptu-mi geme).
Necioplitul (ochii-mi plâng).
Barbarul (de amar mă-năbuş).
Tiranul (răsuflarea-mi piere).
Neruşinatul... (ameţesc);
Dar unde vorba se opreşte
Vorbeşte mai departe fapta.
Ah! De ruşine mi-ascund faţa
Şi umilită-mi plâng durerea
Şi mâinile-mi frâng de mânie.
Iar pieptu-mi clocoteşte-n ură.
Acum, pricepi tu făptuirea
Ce gura mea n-o poate spune.
Destul că-n tânguiala mea
Care era de vânt purtată
Şi-n care cerului ceream
Nu ajutor, ci doar dreptate.
M-am pomenit în zorii zilei.
Şi-având lumina călăuză
Tot alergai eu printre crengi
Când răzbătu spre mine-un zgomot
M-am întors ca să văd cine-i.
Şi era frate-meu. Ah, ceruri!
Când? – soartă nemiloasă – când
Te vei milostivi să-i dai
Unei nenciocite, sprijin?

Şi-n îngânarea dimineţii
Cu-a ei lumina-nceţoşată
Care abia se desluşeşte.
Văzu nenorocirea-ntreagă
Mai înainte de-a i-o spune;
Căci peste tot amărăciunea
Cu ochi de viezure pătrunde.
El, fără multă vorbă scoase
Din teacă sabia aceea
Ce i-o dăduseşi: Căpitanul.
Văzând târziul ajutor
Ce mi se-aduce împotrivă-i.
Trase şi el alba-i spadă.
Şi se-ncleştează-n duşmănie;
Fereşte unu – atacă altul;
fără eu, în timp ce dânşii
Se luptau cu-nverşunare.
Temătoare c-al meu frate
Ar putea să nu-şi dea seama
De sunt sau nu vinovată.
Şi gândindu-mă că viaţa
Mi-ar fi-n joc de-aş căuta
Să mă dezvinovăţesc.
Mă-ntorsei s-o iau la fugă.
Să m-afund în codrul negru;
Dar nu cu o prea mare grabă.
Căci mai întâi am stat să-mi fac
De după crengi o ferestruică
Pe unde am privit, o, tată.
Să aflu ce mă fugăreşte.
Şi frate-miu-n puţină vreme
Pe Căpitan lovi, rănindu-l.
Şi el căzu; dar când să-i dea
Hotărâtoarea lovitură.
Apar deodată şi soldaţii
Tot căutându-şi comandantul;
Şi ei aflându-l doborât.
Se repeziră să-l răzbune.

Voi ca să le ţină piept.
Dar când văzu o-ntreagă ceată
Fugi; şi nu fu urmărit.
Pentru că toţi au socotit
S-ajute mai curând rănitul
De cât să cate răzbunare.
Luând pe Căpitan pe braţe.
Se îndreptară înspre sat
Făr’ să mai stea să se gândească
La fapta lui şi la urmări;
Căci hotărâţi păreau să facă
Tot ce credeau că e mai grabnic.
Cât despre mine, când văzui
Cum se ivesc şi cum se leagă
Tot un necaz de alt necaz.
Fugii bezmetică, orbeşte.
Şi rătăcind încoa şi-ncolo
Fără lumină sau cărare.
Fără vreo rază călăuză.
Prin cetini, hăuri şi desişuri
Şi iată-mă că la picioare
Îţi stau supusă, povestindu-ţi.
Până s-apuci să mă ucizi.
Durerea-mi şi nenorocirea;
Şi-acuma, că mi le cunoşti
Străpunge-mă şi ia-mi viaţa;
Îndrepte-şi voinicia fierul
Azi împotriva vieţii mele.
Şi-acum, ca să mă poţi ucide.
Eu îţi dezleg cu mâna mea
(îl dezleagă)
Aceste legături: şi-n ele
Cuprinde-mi bietul meu grumaz.
Sunt fiica ta şi-s pângărită.
Iar tu descătuşat: aş vrea
Prin moartea mea să-ţi meargă, faima
Şi să grăiască lumea toată
Că, spre a-i da viaţă cinstei.

Copila ţi-ai sortit-o morţii.

PEDRO CRESPO
Isabela, haide, scoală!
Nu, nu sta îngenuncheată;
Căci făr' de-asemenea-ntâmplări
Care ne dor şi ne-ntristează.
Noi n-am cunoaşte ce-i amarul
Şi n-am şti nici ce-i bucuria.
Ele-s făcute pentru oameni.
Şi-n inimă de ne pătrund.
Să le primim cu bărbăţie.
Hai, Isabela, hai degrabă.
Să ne întoarcem iute-acasă:
E în primejdie băiatul
Şi trebuie numaidecât
Să facem tot ce stă-n putinţă
Să dăm de dânsul şi să-l punem
La adăpost.

ISABEL
Mai am noroc!
Dar nu ştiu ce-ascunde-n asta.
Că-i ori înţelepciune multă.
Ori gând acoperit.

PEDRO CRESPO
Să mergem.
(Ies.)

SCENA 3
O uliţă la intrarea în sat. PEDRO CRESPO, ISABEL

PEDRO CRESPO
Pe Dumnezeu! Dacă nevoia
Pe Căpitan mi l-a silit
Să se întoarcă iar în sat
Ca să primească îngrijire.

Gândesc că ar fi fost mai bine
De-ar fi murit din rana ceea.
Care l-ar fi scăpat de alta
Necruţătoare, şi-apoi încă
De-o mie altele. Căci eu
N-am să mă las până nu-l fac
Să guste moartea. Haide, vino
Acasă, fiica mea.

SCENA 4
NOTARUL, PEDRO CRESPO, ISABEL

NOTARUL
Senior Pedro Crespo! Pentru vestea
Ce-am să ţi-o dau, să mă cinsteşti

PEDRO CRESPO
Nu zău! Ce veste ai, notare?

NOTARUL
Consiliul comunal întreg
Chiar astăzi te-a ales alcade;
Şi-acum – judecător fiind
Şi primar – vei hotărî
În două treburi însemnate:
Cea dintâi este venirea
Regelui la noi în sat;
Şi se spune ca soseşte
Azi ori mâine. Iar cealaltă
Că, pe ascuns, nişte soldaţi
L-au târât astăzi până-n sat.
Să-l îngrijească-n mare grabă.
Pe Căpitanul care ieri
Fusese-aici cu trupa lui.
Nu spune cine l-a rănit.
Dar de-l aflăm noi pe acela.
Să vezi atuncea judecată.

PEDRO CRESPO
(aparte)
Oh, ceruri! Nu-mi trecu prin minte
Când am jurat să mă răzbun
Că-mi voi putea păzi onoarea
Chiar cu toiagul judecăţii!
Şi cum am să-mi fac eu păcat
Tocmai în ceasu-n care obştea
M-a pus în fruntea ei să judec
Pe alţii să nu calce legea?
Căci doară lucrurile acestea
Se fac gândit şi nu în grabă.
(Tare.)
Le sunt nespus de-ndatorat
Celor ce s-au gândit să-mi dea
Această cinste.

NOTARUL
Ai să vii
Ca să primeşti de la comună
Toiagul de-mpărţit dreptate
Şi să începeţi de îndată
Să cercetaţi pricina.

PEDRO CRESPO
Haidem.
(către Isabel)
Iar tu, să te duci acasă.

ISABEL
Îndură-se de mine cerul!
Nu trebuie să te-nsoţesc?

PEDRO CRESPO
Copila mea, fii liniştită!
Alcade e al tău părinte.
Şi-ţi face el curând dreptate.
(Ies.)

SCENA 5

Locuinţa căpitanului. CĂPITANUL, bandajat ca un rănit; SERGENTUL

CĂPITANUL
Vă spun că rana-i jucărie.
Pe mine aici ce trebuia
Să mă căraţi?

SERGENTUL
Cine ştia
De n-o legam ce-avea să fie.
Acum dar, c-a trecut năpasta.
S-avem de grijă fiecare
Să nu ne încâlcim mai tare
Viaţa, pentru rana asta.
Dar ce? ai fi vrut să te lăsăm
Tot sângele să-l fi pierdut?

CĂPITANUL
De vreme ce m-am refăcut.
Ar fi o greşeală să mai stăm.
Să mergem, până nu apucă
Să ne găsească cineva.
Dar ceilalţi pe-aproape-s?

SERGENTUL
Da.

CĂPITANUL
Să fim, deci, pregătiţi de ducă
De-aceşti ţărani ca să scăpăm.
Căci dacă află că-s aci.
Nu ştiu de nu va trebui
Cu pumnii să ne apărăm.

SCENA 6
REBOLLEDO, CĂPITANUL, SERGENTUL

REBOLLEDO
Justiţia a şi sosit.

CĂPITANUL
La mine ce să caute
Justiţia civilă?

REBOLLEDO
De!
Atâta spun eu: c-a venit.

CĂPITANUL
Cu-atât mai bine; a picat
La mine-aici, tocmai la vreme:
De-acuma nu am a mă teme
De ceilalţi ţărani din sat.
Justiţia de-aici doar ştie
Că nu ne judecă pe noi
Decât Consiliul de război;
Şi-acolo ce o fi să fie –
Să mă trimită, căci nu-mi pasă.

REBOLLEDO
N-ai grijă! că se jeluieşte
Ţăranul peste tot.

CĂPITANUL
Fireşte.

SCENA 7
Aceiaşi, PEDRO CRESPO, NOTARUL, ţărani

PEDRO CRESPO
(din culise)
La porţi! Păziţi ca să nu iasă

Din casa asta vreun soldat
Dintre acei ce-aici intrară.
Pa cel ce-ncearcă sa dispară
Ucideţi-l.

CĂPITANUL
Ce s-a-ntâmplat? Cum îndrăzniţi?
(Aparte.)
Dar văd eu bine?
(Apare Pedro Crespo cu toiagul de judecător, şi după el ţăranii.)

PEDRO CRESPO
Şi de ce nu? Sau poate-ai vrea.
Mă rog, Justiţia să stea
Să-ţi ceară voie?

CĂPITANUL
După mine.
Justiţia (şi dumneata.
Alcade doar de azi de ieri)
Nu prea aveţi de loc puteri
În cazul meu.

PEDRO CRESPO
Pe legea mea.
Nu-i locul să ne supărăm.
Senior, căci eu n-aş fi venit
De n-ar fi fost de împlinit
O formă. Şi acum să stăm
De vorbă singuri.

CĂPITANUL
(către Sergent şi Rebolledo)
Hai, ieşiţii

PEDRO CRESPO
(către ţărani)

Ieşiţi şi voi de-asemenea.
(Către Notar.)
Dar pe soldaţi nu-i veţi scăpa
Din ochi.

NOTARUL
Precum ne porunciţi.
(Ţăranii, SERGENTUL, REBOLLEDO
şi NOTARUL ies.)

SCENA 8
PEDRO CRESPO, CĂPITANUL

PEDRO CRESPO
Cu dreptul ce mi-l dă puterea
Dreptăţii şi a legii, vin
Să te silesc să mă asculţi.
Toiagul mi-l pun la o parte;
Şi-aşa, ca de la om la om.
Vreau să-mi mărturisesc durerea.
(Îşi reazemă toiagul.)
Şi pentru că rămas-am singuri.
Hai, Don Alvaro, să vorbim
Deschis şi limpede, în tihnă.
Fără ca patima din noi.
Care ne stă ca ferecată.
În faldurile inimii.
Să răbufnească şi să spargă
Zăgazurile liniştii.
Mă ţin că sunt un om de treabă
Şi dacă-aş fi putut s-aleg
Cum să mă nasc (mi-e martor Domnul)
M-aş fi făcut fără cusur
Şi fără niciun fel de pată.
Ce-ar fi putut să-mi micşoreze
Avântul plin de năzuinţe.
Din partea semenilor mei
N-am cunoscut decât cinstire:

Sunt preţuit în parohie
Ca şi-n Consiliul comunal.
Pământ am, slavă Domnului.
Destul, şi nu-i afla ca mine
Niciun ţăran mai înstărit
În satele câte se află
Prin partea locului; copila
Crescut-o-am cum se cuvine.
Şi îi cunoaşte toată lumea
Virtutea: tot aşa era
Şi maică-sa, s-o ierte Domnul!
Socot că asta ar ajunge
Să vă daţi seama, senior.
Că sunt bogat, dar nimeni n-are
Să-mi zică-o vorbă rea. Sunt paşnic.
Dar nimănuia nu-i îngădui
Ca să mă facă de ocară.
Toate acestea-s mare lucru.
De stai să judeci că trăim
Într-un biet sat în care lumea
Nu face alta decât umblă
Să-şi afle unul celuilalt
Metehnele şi slăbiciunea.
Şi – Doamne! de s-ar mulţumi
Cu-atât, senior, să şi le afle!
Că fata mea este frumoasă
O spune chiar purtarea voastră.
Şi aş putea s-o spun şi eu.
Plângând şi cu durere-n suflet.
Căci doar din asta mi se trage
Întreg necazul. Dar din cupă
Să nu vărsăm de tot amarul.
Până nu ştim ce-i suferinţa.
Ar trebui să nu ne prindem
Senior, în jocul întâmplării.
Ci să-ncercăm, oricât, să facem.
Ceva să îndreptăm greşeala.
Nenorocirea mea e mare

Şi cât aş vrea eu s-o înăbuş
Nu pot. Mi-e martor Dumnezeu
Că de-aş putea s-o ţin ascunsă
Şi tainic îngropată-n mine
Eu n-aş veni aşa cum vin;
Ci mai curând aş ierta totul.
Să nu mai sufăr iar, vorbindu-ţi.
Dar cum mă văd silit să caut
Să şterg în orice chip ruşinea.
Şi chibzuind că răzbunarea
Batjocura tot nu mi-ar drege-o.
Cu gândul trec din una-n alta
Şi văd că nu-i decât un leac.
Care să-mi facă mie bine
Iar dumitale niciun rău;
Acela, ca din clipa asta
Să iei întreaga mea avere.
Căci nu-mi opresc de trai leţcaie
Nici mie, şi nici lui Juan.
(Pe care-l voi chema să-ţi stea
Cu umilinţă la picioare).
Săraci, vom cere de pomană
Din casă-n casă, dacă altfel
N-o fi vreo cale sau vreun mijloc
De a ne duce zilele.
Şi de ţi-i voia ca de-ndata
Să ne pui semnele robiei
Şi să ne vinzi pe amândoi.
Cu asta s-ar putea spori
Venitul ce ţi-l dau ca zestre;
Numai întoarce-ne iar cinstea
Ce ne-ai răpit-o. Eu nu cred
Să-ţi vezi onoarea păgubită
De te-nvoieşti; căci tot ce-ar pierde
Copiii voştri, senior.
Când s-ar afla că-mi sunt nepoţi.
Vor câştiga mult mai vârtos
Când se va şti că-ţi sunt odrasle.

Că bine zice un proverb
Castilian că – vorba ceea –
Doar calul poartă şaua. Uite
(îngenunchează)
Eu la picioare-ţi cad acum
Şi în genunchi te rog, plângând.
Iar lacrimile-n barba albă
Ca neaua, picură ca apa
Şi fac ca inima să simtă
Că mă topesc de tot de jale.
Ce-ţi cer? Nimic, doar cinstea-ţi cer
Pe care ştii că mi-ai răpit-o;
E-a mea, măcar că după felul
Umilitor în care-o cer
S-ar crede că îţi cer ceva
Ce nu-i al meu, ci-al dumitale.
Gândeşte-te că aş putea
Cu mina mea să mi-o recapăt.
Dar vreau să mi-o dai dumneata.

CĂPITANUL
Destul, că-ncep să-mi pierd răbdarea.
Bătrân neghiob şi… orator.
Să-mi mulţumeşti, căci azi era
Să nu scapi viu din mina mea
Nici tu şi nici al tău fecior.
Dară să ştiţi că datoraţi
Viaţa voastră doar acelei
Mari frumuseţi a Isabelei.
De v-aţi gândit să răzbunaţi
Cu armele ultragierea.
Poftiţi – că nu mă tem – pe dată;
Iar de doriţi vreo judecată.
Să-mi faceţi nu aveţi căderea.

PEDRO CRESPO
Plânsu-mi nu mişcă a ta fiinţă?

CĂPITANUL
Un plânset de copil, de babă.
Ori de moşneag – nu-i mare treabă.

PEDRO CRESPO
Pentru atâta suferinţă
Nu se cuvine-o mângâiere?

CĂPITANUL
Ce mângâiere mai pofteşti.
Când îţi îngădui să trăieşti?

PEDRO CRESPO
Iată! – n genunchi un om îţi cere
Cu lacrimi să-i redai onoarea.

CĂPITANUL
Nătâng!

PEDRO CRESPO
Da? Vei vedea îndat
Că-s eu alcade-aici în sat.

CĂPITANUL
Se pune numai întrebarea
De mă poţi judeca: de-aici
Consiliul de război mă ia.

PEDRO CRESPO
Aşa-nţelegi să termini?

CĂPITANUL
Da.
Bătrân smintit şi măscărici.

PEDRO CRESPO
Alt mijloc nu-i?

CĂPITANUL
Ba da; să taci
E cel mai bun în cazul tău.

PEDRO CRESPO
Nu altul?

CĂPITANUL
Nu.

PEDRO CRESPO
Ei bine, zău
C-ai să-mi plăteşti pentru ce faci...
Hei!
(Se ridică şi-şi ia toiagul.)

SCENA 9
Ţărani, PEDRO CRESPO, CĂPITANUL

UN ŢARAN
(din culise)
Senior!

CĂPITANUL
(aparte)
Oare ce-mi coc
Aceşti ţărani împieliţaţi?
(Intră ţăranii.)

ŢĂRANII
Ce porunciţi?

PEDRO CRESPO
Să-l arestaţi
Pe senior Căpitan pe loc.

CĂPITANUL
Dar asta-ntrece marginea!

C-un om ca mine tu te pui?
Sunt în serviciul regelui
Şi nu îngădui.

PEDRO CRESPO
Vom vedea.
De-aicea doar legat sau mort
Ai să mai ieşi.

CĂPITANUL
Eu vă previu:
Sunt căpitan şi încă viu.

PEDRO CRESPO
Dar eu, alcadele, sunt mort?
(Către ţărani.)
Duceţi-mi-l la închisoare.

CĂPITANUL
Văd că nu pot să mă opun;
Luat cu forţa, mă supun.
Dar de această întâmplare
Mă plâng eu regelui.

PEDRO CRESPO
Şi eu.
Noroc că e în drum spre noi.
Şi-o să ne plângem amândoi.
Şi-acum, fă bine, domnul meu.
Şi predă spada.

CĂPITANUL
Dar n-ai drept
Să...

PEDRO CRESPO
Zău? Când eşti în mâna mea?

CĂPITANUL
Să fiţi cuviincioşi!

PEDRO CRESPO
Ei, da.
De-mi ceri asta, asta-i drept.
Luaţi-l, deci, cuviincios.
Şi-ncet bagaţi-l la răcoare;
Cu tot respectul, la picioare
Puneţi-i lanţurile frumos.
Cătuşile şi-apoi vegheaţi
Să nu vorbească dumnealui
Cu niciun alt soldat de-al lui.
Duceţi-i şi pe ăştia doi
Tot la arest, fără ocări;
Şi-i despărţiţi, c-avem temei.
Cuviincios, pe câteşitrei
Să ni-i supunem la-ntrebări.
Şi, fie vorba între noi.
De vă găsesc destulă vină.
Cu stima mea cea mai deplină
Vă spânzur şi vă şi jupoi.

CĂPITANUL
Ah! bădăranii-ajunşi puternici!
(Ţăranii ies, scoţându-l şi pe Căpitan.)

SCENA 10
REBOLLEDO, CHISPA, NOTARUL, PEDRO CRESPO

NOTARUL
Un scutier şi un soldat.
Pe ăştia am mai apucat
Să prindem din acei nemernici;
Mai era unul ce-a scăpat.

PEDRO CRESPO
Ăsta-i isteţul ce cânta;

Când ştreangul după gât i-o sta
N-o să-i mai ardă de cântat.

RIBOLLEDO
Dar ce, senior, e o ruşine
Să cânţi?

PEDRO CRESPO
Din contra, e-un talent;
Am pentru tine-un instrument
Ca să te fac să cânţi mai bine.
Nu mă-ndoiesc că vei vorbi…

REBOLLEDO
Ce?

PEDRO CRESPO
Tot ce az-noapte s-a-ntâmplat.

REBOLLEDO
Pe fiica-ta de-ai fi-ntrebat.
Aflai.

PEDRO CRESPO
De nu spui vei muri.

CHISPA
(către Rebolledo)
Tu, Rebolledo, să fii tare
Şi să nu scoţi nici an cuvânt;
De te ţii bine, am să cânt
Isprava ta într-o cântare
De pomină.

PEDRO CRESPO
Nu te trudi;
Că-ndată-mi cânţi în locul lui.

CHISPA
Pe mine nu poţi să mă pui
La cazne.

PEDRO CRESPO
Zău? Şi-am putea şti
De ce?

CHISPA
Că nicio lege dată
Nu-ţi dă temei de condamnare.

PEDRO CRESPO
Ai vreun motiv?

CHISPA
Chiar foarte mare.

PEDRO CRESPO
Zi-i, care-i?

CHISPA
Sunt însărcinată.

PEDRO CRESPO
Ai mai văzut neruşinare?
Ţi-arăt eu ţie, băieţaş.
Cum, nu eşti dintre pedestraşi?

CHISPA
Nu, senior: din cei călare.

PEDRO CRESPO
Vă fac eu să vă hotărâţi
Şi să vorbiţi.

CHISPA
O să vorbim

Şi-om spune mai mult decât ştim;
C-ar fi păcat să ne-omorâţi.

PEDRO CRESPO
Asta vă scapă de tortură
Pe amândoi.

CHISPA
Dacă-i aşa.
Cum sunt făcută a cânta.
Zău că-i dau drumul iar la gură.
(Cântă.)
Cu chinuri mari m-au încercat.

REBOLLEDO
(cântă şi el)
Dar mie când îmi bate ceasul?

PEDRO CRESPO
Ce faceţi?

CHISPA
Noi? Ne dregem glasul
C-avem doar multe de cântat.
(Ies.)

SCENA 11
Odaie în casa lui PEDRO CRESPO. JUAN

JUAN
De-atunci de când pe trădător
L-am scos din luptă sângerând.
Când alţi nemernici apărând
Plecai de-acolo repejor
Strigând sudalme, jurăminţi.
Tot codrul l-am cutreierat
Dar peste soră-mea n-am dat.
Şi mi-am luat inima în dinţi

Şi m-am întors într-adevăr
În sat şi-n casă am intrat.
Ca tatii tot ce s-a-ntâmplat.
Să-i povestesc de-a fir în păr;
Şi-acuma ard de nerăbdare
Ah, Doamne! să-i ascult povaţa.
Să-mi scap onoarea şi viaţa.

SCENA 12
INES, ISABEL, deznădăjduită; JUAN

INES
Durerea să nu te doboare:
Căci a trăi-n amărăciune
E ca şi cum ai fi murit.

ISABEL
Ines, că eu nu m-am scârbit
De viaţa asta, cine-ţi spune?

JUAN
Am să-i spun tatii...
(Aparte.)
Vai de mine!
Nu-i Isabela? Cum nu! ea-i!
Atunci ce-aştept?
(Trage spada.)

INES
Stai, vere!

ISABEL
Stai!
Frate! Ce faci?

JUAN
Eu o ruşine
O spăl cu spada, căci în joc e

Viaţa şi onoarea.

ISABEL
Ascultă…

JUAN
Să mori! şi fără vorbă multă.
Te ierte cerul!

SCENA 13
PEDRO CRESPO, ţărani, ceilalţi

PEDRO CRESPO
Staţi! Ce e?

JUAN
După-ndelungă chibzuiala.
Îndrept jignirea; răsplătesc
Batjocura şi pedepsesc…

PEDRO CRESPO
Destul, ajunge! E-o greşeală
Ce-o faci tu, cutezând să vii…

JUAN
Toată schimbarea asta ce-i?

PEDRO CRESPO
Să nu te văd în ochii mei!
Că, după câte auzii
Tu ai rănit pe-un căpitan.

JUAN
O, tată, de-am făcut vreun rău.
Ţi-am apărat numele tău
Şi cinstea…

PEDRO CRESPO
Ia mai taci, Juan!
Şi să-l închideţi şi pe dânsul.

JUAN
Cum poţi să fii cu-al tău fecior
Atâta de necruţător?

PEDRO CRESPO
Chiar tata de-ar fi, şi pe dânsul
L-aş judeca tot cu asprime.
(Aparte.)
Fac asta spre a-i ocroti
Viaţa; şi toţi vor gândi
Că-s un alcade cum nu-i nime
Mai drept pe lume.

JUAN
E drept ce faci?
Rănit-am doar pe-un trădător;
Şi, pentru fapta-i, s-o omor
Vrui chiar pe soră-mea.

PEDRO CRESPO
Mai taci!
Ştiu tot; dar ştiu deocamdată
Ca om; şi deci va trebui
Şi ca cinstit alcade-a şti
În amănunt povestea toată.
Dar până când voi cerceta
Să văd cât eşti de vinovat
Am să te ţin întemniţat.
(Aparte.)
Dar de bucluc îl voi scăpa

JUAN
Ce urmăreşti nu-i desluşit:
De cinste tu ai fost furat

Şi-alungi pe cel cu gând curat.
Ţinând cu cine ţi-a greşit.
(îl scot pe arestat.)

SCENA 14
PEDRO CRESPO, ISABEL, INES

PEDRO CRESPO
Hai, Isabela, iscăleşte
Jalba, să fie pedepsit
Acela ce te-a pângărit.

ISABEL
Tu, care ai ţinut să fie
Cât mai ascunsă a ta durere.
Taina-n vileag voieşti a da?
De nu poţi a mă răzbuna
Îndură totul în tăcere.

PEDRO CRESPO
Nu: încă n-ai fost răzbunată
Cum aş fi vrut, căci un alcade
Să se răzbune nu se cade.
Decât prin dreaptă judecată!
(ISABEL iese.)
Adă-mi Ines, acel toiag;
Cu binele de n-a voit.
O să se vadă-acum silit
Cu răul.
(INES iese.)

SCENA 15
DON LOPE, soldaţi, PEDRO CRESPO

DON LOPE
(din culise)
Stai! Opreşte-n prag.

PEDRO CRESPO
Dar asta ce-i? Ce Dumnezeu?
Ei! cine năvăleşte-aşa
Şi intră buzna-n casa mea?
(Intră DON LOPE şi soldaţii.)

DOP LOPE
Taci, Pedro Crespo, că sunt eu;
Ca s-ajung iute-aici, în sat.
Azi cale-ntoarsă am făcut.
Că-mi pare că s-a petrecut
Un fapt teribil de ciudat.
Mi-am zis: să trag nu se cuvine
În altă parte, când te am
Că am prieten.

PEDRO CRESPO
Zic: mulţam!
Sunt mândru c-aţi intrat la mine.

DON LOPE
Întâi mă mir că fiul nostru
N-a mai venit.

PEDRO CRESPO
Aflaţi îndată
Şi pricina dar deocamdată;
Vă rog să-mi povestiţi, senior.
Ce vânt v-aduce; spre a şti
De ce-aţi venit cu supărare.

DON LOPE
Obrăznicia e mai mare
Decât ţi-o poţi închipui;
Că de mai multă îndrăzneală
N-a fost când va vreun om în stare.
Azi, un soldat, fără suflare.
M-a prins în drum şi mi-a spus că...

Ah, dar turbez şi-ncerc în van
Să mă calmez.

PEDRO CRESPO
S-aud ce-a spus.

DON LOPE
Că-un mic alcade ar fi pus
Să-mi aresteze-un căpitan.
Şi, pe toţi dracii! n-am simţit
Mai mari dureri de când îs eu.
Ca astăzi, când piciorul meu
Cel blestemat m-a chinuit
Şi să ajung m-a-mpiedicat
Mai iute, ca să-l pedepsesc.
Jur pe Hristos! Dacă-l găsesc
Pe-acest mişel alcade-l bat
Cu vergi până-l omor şi cade.

PEDRO CRESPO
Cred că degeaba v-aţi grăbit.
Căci nu se lasă biciuit
Prea lesne un cinstit alcade.

DON LOPE
Să le primească-l voi sili.
De vrea sau nu.

PEDRO CRESPO
M-aş cam mira.
Şi cred că-n lume nimenea
S-o faceţi nu v-ar sfătui.
Dar ştiţi de ce l-au arestat?

DON LOPE
Nu; dar orice le căşunară.
Doar mie trebuiau să-mi ceară
Dreptate; iar pe vinovat

Îl trimiteam eu la călău.

PEDRO CRESPO
N-aveţi habar, se vede, vol.
Ce-nseamnă-alcadele la noi.
Un drept alcade-n satul său.

DON LOPE
Dar ce, nu-i tot un bădăran?

PEDRO CRESPO
Un bădăran s-o fi chemând.
Dar dacă el şi-a pus în gând
Să-l spânzure pe Căpitan.
Zău că nu-i chip de-a-l mai opri.

DON LOPE
Ba, ţi-l opresc – pe legea mea!
Şi dacă vrei să vezi cumva
De ştiu sau nu a-l potoli.
Zi-mi unde şade omul meu.

PEDRO CRESPO
Destul de-aproape de aci.

DON LOPE
Dar spune-odată! haide, zi:
Cine-i alcadele?

PEDRO CRESPO
Sunt eu.

DON LOPE
Pe legea mea, nu-i de crezut!

PEDRO CRESPO
Zău, că-i aşa precum v-am spus

DON LOPE
Atunci, ce-am spus e bine spus.

PEDRO CRESPO
Iar ce-am făcut e bun făcut.

DON LOPE
Să-l scot din temniţă-am venit
Pe cel închis şi să răzbun…

PEDRO CRESPO
Iar eu îl ţin închis, vă spun.
Aici, pentru ce-a săvârşit.

DON LOPE
Ştiţi că pe rege îl sluješte.
Şi eu să-l judec se cuvine?

PEDRO CRESPO
Ştiţi că, din casă de la mine
Mi-a răpit fata, tâlhăreşte?

DON LOPE
Ştiţi că am dreptul de-a curma
Neînţelegerea pe loc?

PEDRO CRESPO
Ştiţi oare că şi a bătut joc
În codru de onoarea mea?

DON LOPE
Ştiţi oare cât vă depăşeşte
Puterea care mi s-a dat?

PEDRO CRESPO
Ştiţi oare că l-am îmbiat
Să ne-împăcăm şi nu primeşte?

DON LOPE
Aici aţi încălcat acel
Drept suveran de judecată.

PEDRO CRESPO
Şi cinstea mea a fost călcată.
Iar el n-a judecat de fel.

DON LOPE
Despăgubirea, fii pe pace.
Ţi-o dă; şi sunt chezaş la plată.

PEDRO CRESPO
Nu rog pe nimeni niciodată
Să facă ce-mi pot singur face.

DON LOPE
Pe cinstea mea de militar
Jur că vi-l iau pe arestat.

PEDRO CRESPO
Iar eu vă jur c-am şi-ncheiat
Dosarul lui.

DON LOPE
Cum zici? Dosar?

PEDRO CRESPO
Da; nişte file de hârtie
Care se cos atuncea când
Împricinaţii, rând pe rând.
Mărturisesc.

DON LOPE
Din puşcărie
Mă duc să-l scot.

PEDRO CRESPO

Nu vă opresc
Să mergeţi; dar eu vă previn:
Oamenii mei vor trage-n plin
În nepoftit, şi nu glumesc.

DON LOPE
De gloanţe nu mi-i frică mie.
Că-s învăţat să le primesc;
Dar nimănuia nu-i doresc
Să mă încerce la mânie.
Hei, tu – soldat, aleargă-ndat
Şi dă de veste să se oprească-n
Loc trupele; şi să zorească
Să se întoarcă-aici în sat.
Unde s-aştepte stând pe loc.
În pâlcuri bine rânduite.
Cu tunurile pregătite
Şi gata la porunca „foc”.

UN SOLDAT
Nici n-am plecat şi-am şi venit
Căci trupele, cum au aflat
Câte s-au întâmplat în sat.
S-au întors de unde-au pornit.

DON LOPE
Hristoşii Acuma-i de văzut
De-l dai sau nu pe arestat.

PEDRO CRESPO
Hristoşi! O să vedeţi îndat.
Că am să fac ce-am de făcut.
(Ies.)

SCENA 16
Încăpere în închisoare.
DON LOPE, NOTARUL, soldaţi, PEDRO CRESPO, care vorbesc din culise; se aud bătăi de tobă

DON LOPE
Soldaţi, aceasta-i închisoarea
În care zace Căpitanul;
De nu ni-l dau numaidecât
Puneţi-i foc să ardă toată;
Şi dacă ni se-mpotriveşte
Întregul sat, aprindeţi satul.

NOTARUL
De-ar arde temniţa văpaie.
Cu asta n-au să-l lase slobod.

SOLDAŢII
Să moară toţi ţăranii ăştia!

PEDRO CRESPO
Să moară? Zău? Şi ce mai vreţi?

DON LOPE
Încep să vină ajutoare.
Intraţi cu forţa înăuntru!
Hai, spargeţi porţile!

SCENA 17

Dintr-o parte apar soldaţii şi Don Lope; din cealaltă, Regele, PEDRO CRESPO, ţăranii şi alaiul

REGELE
Ce-i asta?
Să vin eu şi să vă găsesc
Într-aşa fel!

DON LOPE
Asta-i, senior.
Din pricină că un ţăran
Şi-a-ngăduit o îndrăzneală
Care pe lume n-are seamăn:

Şi jur pe Dumnezeu din ceruri.
Că dacă maiestatea voastră
N-ar fi ajuns aşa curând.
Tot satul ar fi fost în flăcări.

REGELE
Dar ce s-a-ntâmplat?

DON LOPE
Un alcade
A arestat un căpitan.
Şi-acum, când am venit să-l cer
Nu vrea să mi-l elibereze.

REGELE
Cine-i, acel alcade?

PEDRO CRESPO
Eu.

REGELE
Şi cum te dezvinovăţeşti?

PEDRO CRESPO
Să fac aşa, aveam tot dreptul.
Căci fapta sa nelegiuită
Merită moartea, fiind vorba
De o răpire de fecioară.
Ce-a fost nemernic siluită.
Iar el, făptaş, ca să se-nsoare
Cu dânsa n-a primit, când tatăl
Veni să-l roage în genunchi.

DON LOPE
Alcadele e totodată
Şi tatăl ei.

PEDRO CRESPO

Ce are-a face
Una cu alta! Un străin
De-ar fi venit să mi se plângă.
Nu trebuia să-i fac dreptate?
Păi, de-i aşa, n-aveam să fac
Şi pentru biata mea copilă
Ce-aş fi făcut şi pentru alţii?
Că dacă am găsit destul
Temei să-mi arestez feciorul.
Se cuvenea să fiu tot drept
Cu sora lui; căci amândoi
Sunt sânge din sângele meu.
Să cercetaţi de-am judecat
Eu după lege şi-ntrebaţi
De poate cineva să spună
C-aş fi făcut vreo părtinire
Sau c-aş fi mituit vreun martor.
Ori de s-o dovedi că altfel
S-a petrecut de cum stă scris.
Atuncea, fără de cruţare.
Să mă ucideţi.

REGELE
Foarte bine
Ai judecat; dar ai uitat
Că n-aveai autoritatea
De a executa sentinţa;
E dreptul altui tribunal
Să facă-n acest caz dreptate.
Predă-l pe arestat.

PEDRO CRESPO
Îmi pare
Că n-am să pot s-o fac, senior.
Căci, să vedeţi, cum pe-aici nu-i
Decât un singur tribunal.
Sentinţele le execută
Tot el. Aşa că cea a noastră

Cred c-a şi fost executată.

REGELE
Ce spui?

PEDRO CRESPO
De nu vreţi să mă credeţi.
Senior, că e adevărat.
Întoarceţi ochii şi priviţi:
Acesta este Căpitanul.
(Se deschide o uşă prin care se vede CĂPITANUL, mort, aşezat po scaunul „garrotei”[5].)

REGELE
Dar cum de-ai îndrăznit aceasta?

PEDRO CRESPO
Dacă, aşa cum aţi mai spus.
Sentinţa noastră a fost bună.
Nici execuţia nu-i rea…

REGELE
Dar cum? Consiliul de război
N-ar fi putut executa?

PEDRO CRESPO
Eu cred că maiestatea voastră
Vede-n justiţia întreagă
Un singur trup cu multe mâini;
Şi-atunci ce-nsemnătate are
Dacă ucid un om cu asta.
Sau îl omor cu cealaltă.
Dacă tot trebuia să moară?
Ce-nseamnă-un lucru mic, greşit.
Când ţinta mare-ai nimerit?

---

5 Mod special de supliciu, prin strangulare *(garrot),* obişnuit in Spania (n.r.).

REGELE
Dacă stau lucrurile aşa.
De ce atunci pe Căpitan.
Care-i şi cavaler, n-ai pus
Să-i taie capul?

PEDRO CRESPO
Vreţi să ştiţi?
Senior, cum nobilii de-aici
Trăiesc ca nişte oameni paşnici.
Călăul nostru din comună
Nu ştie cum se taie-un cap.
Dar asta-i treaba mortului.
Şi până când n-o să se plângă
El singur de vreo nedreptate.
Să nu ne-am estecăm, aş zice.

REGELE
Don Lope, lucru-i săvârşit
Şi moartea i-a fost bine dată;
Că înţeleaptă vorbă spuse:
Ce-nseamnă-un lucru mic greşit
Când ţinta mare-ai nimerit?
Poruncă dau să nu mai stea
Niciun soldat pe-aici, şi iute
Să se pornească toţi în marş.
Ca-n Portugalia s-ajung
Cât mai curând, plecând îndată.
Iar dumneata în Zalameea
Vei fi alcade pe viaţă.

PEDRO CRESPO
Ca maiestatea, voastră nimeni
Pe lumea asta n-o să ştie
Justiţia să o cinstească.
(iese Regele şi suita.)

DON LOPE

Să binecuvântezi deci ceasul
Sosirii maiestăţii sale.

PEDRO CRESPO
Pe Dumnezeu, de nu sosea.
Nu ştiu povestea cum sfârşea.

DON LOPE
Dar oare n-ar fi fost mai bine
Să-mi fi predat pe cel închis.
Iar eu să te fi ajutat
Să redai cinstea fiicei tale?

PEDRO CRESPO
Ea va intra la mănăstire
Şi-acolo-şi va găsi un mire
Care, primind-o, nu se uită
Să vadă dacă e de neam.

DON LOPE
Să-mi dai pe ceilalţi închişi.

PEDRO CRESPO
(către Notar)
Să fie liberaţi îndată.
(notarul iese.)

SCENA 18

REBOLLEDO, CHISPA, soldaţi; apoi JUAN, DON LOPE, PEDRO CRESPO, soldaţi şi ţărani

DON LOPE
Lipseşte fiul dumitale.
Şi cum el e soldatul meu.
Nu poate sta închis.

PEDRO CRESPO
Eu vreau.

Senior, să-şi ia şi el pedeapsa
Pentru o vină care-o are
De-a fi rănit pe Căpitan;
Căci chiar de-a fost îndreptăţit.
Cum spun, să-şi apere onoarea.
Ar fi putut s-o facă altfel.

DON LOPE
Pedro Crespo, toate-s bune.
Cheamă-mi-l!

PEDRO CRESPO
Iată-l aci!
(Intră JUAN.)

JUAN
Vă cad, seniore, la picioare;
Ca slugă vă-nsoţesc oriunde.

REBOLLEDO
Nu cred să-mi ardă a mai cânta
Toată, viaţa.

CHISPA
Ba eu da;
Şi am să cânt chiar de-ar mai fi
Să trec prin câte am trecut.

PEDRO CRESPO
Aici sfârşeşte autorul
Povestea sa adevărată;
Şi de-a avut greşeli, iertati-l.